



## Εγχειρίδιο II

### Μια μέρα στη θέση «του άλλου»



## Εταίροι

### Οργανισμός

**GRUPUL PENTRU INTEGRARE EUROPEANĂ (GIE)**



**Κέντρο για την Πρόοδο της Έρευνας και της Ανάπτυξης στην Εκπαιδευτική Τεχνολογία (CARDET)**



**Fundación Universidad Empresa de la Región de Murcia (FUERM)**



**Louth and Meath Education and Training Board (LMETB)**



**Staff Consult S.r.l. (Staff Consult)**



**Associação Nacional Para a Acção Familiar (ANJAF)**



**Çan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (CIMEM)**



**Coleg Cambria**



## Περιεχόμενα

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| Εισαγωγή.....                                         | 4  |
| Δραστηριότητες Γνωριμίας.....                         | 5  |
| Κεφάλαιο 1 - Θρησκεία.....                            | 10 |
| Εισαγωγή.....                                         | 11 |
| Στόχοι του Κεφαλαίου .....                            | 11 |
| Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους .....             | 12 |
| Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτές .....   | 13 |
| Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος.....                        | 13 |
| Κεφάλαιο 2 - Εκπαίδευση.....                          | 17 |
| Εισαγωγή.....                                         | 18 |
| Στόχοι του Κεφαλαίου .....                            | 18 |
| Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους .....             | 18 |
| Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτές .....   | 19 |
| Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος.....                        | 19 |
| Κεφάλαιο 3 – Πολιτισμικές Εμπειρίες .....             | 22 |
| Εισαγωγή.....                                         | 23 |
| Στόχοι του Κεφαλαίου .....                            | 23 |
| Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους .....             | 24 |
| Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτές .....   | 25 |
| Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος.....                        | 25 |
| Κεφάλαιο 4 – Κοινωνικές Εμπειρίες .....               | 28 |
| Εισαγωγή.....                                         | 29 |
| Στόχοι του Κεφαλαίου .....                            | 29 |
| Προκλήσεις για τους Εκπαιδευόμενους.....              | 30 |
| Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτικούς..... | 30 |
| Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος.....                        | 31 |

|                                                                                  |    |
|----------------------------------------------------------------------------------|----|
| Κεφάλαιο 5 – Διαπροσωπικές Σχέσεις .....                                         | 35 |
| Εισαγωγή.....                                                                    | 36 |
| Στόχοι του Κεφαλαίου .....                                                       | 36 |
| Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους.....                                         | 37 |
| Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτικούς.....                            | 38 |
| Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος.....                                                   | 39 |
| Κεφάλαιο 6 – Πολυπολιτισμική Ευρώπη.....                                         | 42 |
| Εισαγωγή.....                                                                    | 43 |
| Στόχοι του Κεφαλαίου .....                                                       | 44 |
| Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους.....                                         | 45 |
| Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτές .....                              | 45 |
| Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος.....                                                   | 46 |
| Κεφάλαιο 7 – Τα πλεονεκτήματα της διαβίωσης σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία..... | 48 |
| Εισαγωγή.....                                                                    | 49 |
| Στόχοι του Κεφαλαίου .....                                                       | 49 |
| Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους.....                                         | 50 |
| Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτικούς.....                            | 51 |
| Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος.....                                                   | 52 |
| Παραπομπές .....                                                                 | 55 |



## Εισαγωγή

Το παρόν Εγχειρίδιο έχει σχεδιαστεί από εκπαιδευτικές ενηλίκων, οι οποίοι συμμετείχαν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «*Διαχείριση των πολυπολιτισμικών και πολυεθνικών ομάδων ενηλίκων για τη βελτίωση της αποδοχής και της ειρηνικής συνύπαρξης*», στο πλαίσιο του έργου “Us & Them”, υπό την επίβλεψη των εταίρων του έργου.

Συγκεκριμένα, έχει σχεδιαστεί έχοντας κατά νου μια πρακτική προσέγγιση και συνεπώς δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην πρακτική εξάσκηση παρά στη θεωρία (π.χ. διαλογικές ασκήσεις, εργαστήρια, συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης, παραδείγματα, μελέτες περίπτωσης, ασκήσεις και παιχνίδια ρόλων). Βασικός σκοπός αποτελεί η επίτευξη ενός προγράμματος που θα δίνει κίνητρα και θα ενισχύει το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων.

Το παρόν Εγχειρίδιο απευθύνεται σε ενήλικες εκπαιδευόμενους, προκειμένου να τους βοηθήσει να κατανοήσουν άλλους πολιτισμούς και εθνικότητες, την διαφορετικότητα σε κοινωνικό επίπεδο και την ανάγκη για δεκτικότητα, την αποδοχή των άλλων και τη θεμιτή και ειρηνική συνύπαρξη. Στοχεύει, επίσης, στην στήριξη των ενηλίκων εκπαιδευόμενων για να αποκτήσουν νέες δεξιότητες, στάσεις και συμπεριφορές που θα τους επιτρέψουν να ζήσουν με αρμονία, ειρήνη και σεβασμό στις δημοκρατικές αξίες με ανθρώπους που ανήκουν σε άλλες εθνότητες, θρησκείες και πολιτισμούς. Κατά τον σχεδιασμό του έργου ορισμένοι τομείς προσδιορίστηκαν ως σημαντικοί για την επιτυχή κοινωνική ένταξη και, ως εκ τούτου, ο κάθε ένας από τους εν λόγω τομείς έχει το δικό του κεφάλαιο.

Καθώς χρησιμοποιείτε το Εγχειρίδιο, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσετε ότι έχει σχεδιαστεί για να επιτρέψει σε εσάς, τον εκπαιδευτή ενηλίκων, να δουλέψετε καλύτερα με τους διαφορετικούς πολιτισμούς και το υπόβαθρο της ομάδας σας σε μια τάξη, ώστε να λάβει χώρα μία συνεργασία που θα χαρακτηρίζεται από ασφάλεια και σεβασμό. Οι ασκήσεις αυτού του Εγχειριδίου έχουν σκοπό να σας υποστηρίξουν παρέχοντάς σας πληροφορίες για εργαλεία, ιδέες και έννοιες. Χρησιμοποιήστε τις αναλόγως, παράλληλα με τη διαίσθησή σας, για να επισημάνετε στην ομάδα σας την ανάγκη για συνεργασία. Εξηγήστε την ανάγκη για συνεργατικότητα, προκειμένου να οι εκπαιδευόμενοι να βελτιώσουν την εκπαιδευτική τους εμπειρία και την ικανότητά τους να μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο. Είναι, επίσης, σημαντικό να συνειδητοποιήσετε ότι οι διαφορετικοί πολιτισμοί και το υπόβαθρο που συγκροτούν την ομάδα μπορούν, επίσης, να αποτελέσουν μία καλή πηγή, η οποία διερευνάται και μέσα από αυτό το Εγχειρίδιο.

Χρησιμοποιήστε τους πόρους που περιέχονται εδώ για να ξεκινήσετε το δικό σας σχεδιασμό και τη δική σας εξερεύνηση στον τομέα της πολιτισμικής ενσωμάτωσης και της ομαδικής εργασίας. Είναι ένας πολύ πλούσιος και ποικιλόμορφος τομέας που θα ενισχύσει την εκπαιδευτική εμπειρία του εκπαιδευόμενου και του εκπαιδευτή.

Η κοινοπραξία του «Us&Them» ελπίζει ότι θα χρησιμοποιήσετε αυτή την πηγή και ότι θα την βρείτε ωφέλιμη τόσο για την προσωπική όσο και για την επαγγελματική σας ανάπτυξη. Τέλος, η Κοινοπραξία έμαθε πολλά κατά την ανάπτυξη αυτού του

Εγχειριδίου και το χρησιμοποίησε επιτυχώς στους εν λόγω οργανισμούς. Σας ευχόμαστε καλή τύχη στις δικές σας εκπαιδευτικές διαδρομές.

## Δραστηριότητες Γνωριμίας

Για να βοηθήσετε στην υλοποίηση του προγράμματος στην τάξη σας και να αναπτύξετε μια ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης, σας προτείνουμε να διεξάγετε μια εισαγωγική δραστηριότητα πριν από κάθε συνάντηση. Θα πρέπει να περιλαμβάνεται στο σχέδιο μαθήματός σας. Για να σας βοηθήσουμε σε αυτό, έχουμε συντάξει μια λίστα με δραστηριότητες γνωριμίας που θα σας βοηθήσουν να ξεκινήσετε. Μην φοβάστε να πειραματιστείτε με διαφορετικές παραλλαγές της ίδιας δραστηριότητας και βεβαιωθείτε ότι θα κάνετε έρευνα και για δικές σας.

### Δύο αλήθειες κι ένα ψέμα

Ο εκπαιδευτής καλωσορίζει τους συμμετέχοντες και τους εξηγεί το παιχνίδι. Συγκεκριμένα, ζητά από τον κάθε συμμετέχοντα να σκεφτεί τρεις δηλώσεις για τον εαυτό του και να τις καταγράψει σε ένα κομμάτι χαρτί. Δύο από αυτές τις δηλώσεις πρέπει να είναι αληθινές και μια πρέπει να είναι ψευδής. Τότε, ο κάθε συμμετέχοντας θα πρέπει να δώσει το χαρτί του στον εκπαιδευτικό. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός διαβάζει τις δηλώσεις και ζητά από την ομάδα να καθορίσει ποιος έγραψε αυτές τις προτάσεις και ποιες είναι αληθείς και ποιες ψευδείς. Στη συνέχεια, η ομάδα ψηφίζει ποια θεωρεί ότι είναι ψέμα, και στο τέλος το αναφερόμενο πρόσωπο αποκαλύπτει ποια ήταν το ψέμα.

### Η συνέντευξη

Ο εκπαιδευτικός καλωσορίζει τους συμμετέχοντες και τους ζητά να φτιάξουν ζεύγη. Είναι σημαντικό οι συμμετέχοντες σε κάθε ομάδα να μην γνωρίζουν ο ένας τον άλλον. Στη συνέχεια, ο κάθε συμμετέχων θα πρέπει να αναλάβει το ρόλο του συνεντευκτή και να κάνει στο άλλο μέλος της ομάδας κάποιες ερωτήσεις σχετικά με τη ζωή του/της. Για παράδειγμα, για το όνομά του/της, τις σπουδές του/της, τον λόγο που είναι εκεί, από που προέρχεται κ.λπ. Μετά από πέντε λεπτά, οι ρόλοι αλλάζουν και τώρα ο συνεντευκτής παίρνει το ρόλο του συνεντευζιζόμενου και ρωτά τις ίδιες ερωτήσεις. Αφού ολοκληρώσουν όλες οι ομάδες τις ερωτήσεις τους, ο εκπαιδευτικός ζητά από τον κάθε συμμετέχοντα να παρουσιάσει τον συνεργάτη του/της σε ολόκληρη την ομάδα.

### Ρίξτε την μπάλα

Ο εκπαιδευτής κρατάει μια μπάλα στο χέρι του/της. Αφού καλωσορίσει τους συμμετέχοντες, τους εξηγεί ότι πρόκειται να συστήσει τον εαυτό του/της και στη συνέχεια θα ρίξει τυχαία την μπάλα στον επόμενο. Τότε, το άτομο που θα λάβει τη μπάλα θα πρέπει να παρουσιάσει τον εαυτό του και μετά να ρίξει την μπάλα σε κάποιον άλλο που δεν μίλησε ακόμα. Η διαδικασία αυτή συνεχίζεται έως ότου όλοι οι συμμετέχοντες να έχουν παρουσιαστεί.

## Αντίληψη

Οι συμμετέχοντες καλούνται να επιλέξουν μια εικόνα που να τους αντιπροσωπεύει ως μέλος της κοινωνίας. Συγκεκριμένα, όλοι οι συμμετέχοντες λαμβάνουν διάφορα περιοδικά. Από αυτά πρέπει να επιλέξουν μια εικόνα ή ένα κείμενο που να αντιπροσωπεύει τον ρόλο που πιστεύουν ότι έχουν στην κοινωνία που ζουν. Μετά από 10 λεπτά, θα παρουσιάσουν την εικόνα/κείμενο στην ομάδα, εξηγώντας γιατί την επέλεξαν. Ο εκπαιδευτής ξεκινάει τη συζήτηση μεταξύ των εκπαιδευομένων.

## Εικόνες

Δώστε ένα κουτί στην ομάδα, με αποκόμματα/εικόνες διαφόρων χωρών/πολιτισμών. Ζητήστε από τον κάθε συμμετέχοντα να πάρει μια εικόνα με την οποία να ταυτίζεται περισσότερο. Όταν ο καθένας έχει τη δική του εικόνα, ζητήστε από αυτούς να παρουσιάσουν τους εαυτούς τους: το όνομα τους και άλλες πληροφορίες που θα ήθελαν να μοιραστούν και στη συνέχεια να εξηγήσουν γιατί επέλεξαν αυτή την εικόνα.

## Το μάλλινο κουβάρι

Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να σχηματίσουν έναν κύκλο στη μέση της τάξης ή σε ένα άλλο μέρος (προαύλιο, πάρκο κ.λπ.). Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να εξηγήσει ότι ο κάθε συμμετέχων θα πρέπει να παρουσιάζεται κάθε φορά που λαμβάνει το μάλλινο κουβάρι. Τα θέματα για τα οποία θα πρέπει να μιλήσει ο κάθε συμμετέχων μπορούν να είναι ελεύθερα ή να ορίζονται από τον εκπαιδευτικό. Ο εκπαιδευτής ξεκινάει πρώτος παρουσιάζοντας τον εαυτό του και στη συνέχεια ρίχνει τη μπάλα στον επόμενο συμμετέχοντα, ο οποίος πρέπει να κάνει το ίδιο. Αφού έχουν παρουσιαστεί όλοι οι συμμετέχοντες με αυτό το σύστημα, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να ρωτήσει αν κάποιος θέλει να κάνει μια ερώτηση. Οποιοσδήποτε νιώθει ότι θέλει να το κάνει ρίχνει το κουβάρι στο πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται (ο συμμετέχων είναι ελεύθερος να απαντήσει). Είναι πιο ενδιαφέρον εάν ο εκπαιδευτικός προωθήσει συγκεκριμένου τύπου ερωτήσεις.

## Γενέτειρες

Όλοι οι εκπαιδευόμενοι σχηματίζουν ένα ημικύκλιο έχοντας ένα τραπέζι μπροστά τους. Γράφουν σε ένα κομμάτι χαρτί τη γενέτειρά τους, στη συνέχεια το διπλώνουν και το τοποθετούν στο κουτί που βρίσκεται επάνω στο τραπέζι. Ο κάθε εκπαιδευόμενος θα πρέπει να πάει στο τραπέζι, να πάρει ένα κομμάτι διπλωμένο χαρτί και να το διαβάσει δυνατά στους άλλους εκπαιδευόμενους. Θα προσπαθήσουν να μαντέψουν ποιος γεννήθηκε σε εκείνη την πόλη/περιοχή. Αν κάποιος βρει το άτομο στο οποίο ανήκει η γενέτειρα, είναι η σειρά αυτού του προσώπου να πάει

μπροστά από την τάξη και να εξηγήσει την ιστορία της γέννησής του (πού, πότε, τι είδους γιορτή κ.λπ.) και στη συνέχεια να επιλέξει ένα άλλο κομμάτι διπλωμένου χαρτιού από το κουτί. Αν ο εκπαιδευόμενος δεν μαντέψει σωστά σε ποιον ανήκει η γενέτειρα, το πρόσωπο που έγραψε τον τόπο σηκώνεται και πηγαίνει μπροστά από την τάξη για να εξηγήσει την ιστορία της γέννησής του και στη συνέχεια επιλέγει ένα άλλο κομμάτι διπλωμένου χαρτιού από το κουτί και ούτω καθεξής.

### Σημειώματα Καλωσορίσματος

Όλοι οι εκπαιδευόμενοι στέκονται όρθιοι στην τάξη. Στη συνέχεια, πρέπει να επιλέξουν να συνομιλήσουν με ένα άλλο άτομο και έχουν 2 λεπτά για να παρουσιαστούν σε αυτό και να τερματίσουν την παρουσίασή τους, καλωσορίζοντας τον/την: «Χάρηκα για την γνωριμία + το όνομα του ατόμου». Κάθε 2 λεπτά πρέπει να βρίσκουν έναν διαφορετικό άτομο στην τάξη και να παρουσιάζονται στο άτομο αυτό. Στο τέλος της εισαγωγικής δραστηριότητας γνωριμίας, όλοι οι εκπαιδευόμενοι και ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να πουν μαζί και δυνατά: «χαίρομαι που σας γνωρίζω όλους».

### Εμπειρίες

Οι εκπαιδευόμενοι γράφουν σε ένα κομμάτι χαρτί μια ερώτηση που συνδέεται με κάτι ιδιαίτερο που έχουν βιώσει ή έχουν κάνει σε πολιτισμικό επίπεδο (Έχετε ποτέ...). Στη συνέχεια, θα πρέπει να σηκωθούν και να περπατήσουν προς το μέρος ενός άλλου εκπαιδευόμενου και να ρωτήσουν την ερώτηση που έγραψαν στο χαρτί και να ακούσουν την απάντηση του προσώπου που βρίσκεται μπροστά τους. Στόχος είναι να τεθεί η ερώτηση σε όλους τους εκπαιδευόμενους στην τάξη και να βρεθούν άτομα που έχουν βιώσει την ίδια κατάσταση. Το πρόσωπο που θα έχει βιώσει (σχεδόν) την ίδια εμπειρία θα πρέπει να σημειωθεί δίπλα στην ερώτηση. Στη συνέχεια, θα πρέπει αυτός να ρωτήσει μια ερώτηση και ο άλλος εκπαιδευόμενος θα πρέπει να την απαντήσει. Στο τέλος, ο κάθε εκπαιδευόμενος θα πρέπει να σηκωθεί και να εξηγήσει την ιδιαίτερη πολιτισμική εμπειρία του/της στην τάξη και να επικοινωνήσει με τους άλλους εκπαιδευόμενους για να το συζητήσουν.

### Διαδοχικά Ραντεβού

Οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ζευγάρια όπου έχουν 5 λεπτά για κάνουν στον συνεργάτη τους αρκετές ερωτήσεις και να πάρουν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για αυτούς ούτως, ώστε να είστε σε θέση να σταθούν και να τους παρουσιάσουν στην ομάδα εκ μέρους τους.

### Η Βάρκα

Ο εκπαιδευτής διαβάζει την παρακάτω άσκηση στους εκπαιδευόμενους: Υπάρχουν 12 άτομα που είναι εγκαταλελειμμένα σε ένα ερημωμένο νησί όπου υπάρχει μόνο 1 βάρκα που μπορεί να φτάσει με ασφάλεια στην ενδοχώρα. Το πρόβλημα είναι ότι μόνο εσύ (το μόνο άτομο που μπορείς να οδηγήσεις το σκάφος)



και 4 άλλοι μπορείτε να μπειτε στο σκάφος - ούτε περισσότεροι ούτε λιγότεροι. Πρέπει να επιλέξετε 2 άτομα από κάθε ομάδα. Η λίστα των 12 ατόμων είναι πιο κάτω. Σε μικρές ομάδες των 2 ή 3 αποφασίστε ποιος θα επιβιβαστεί στο σκάφος και ποιος θα μείνει πίσω στο νησί.

| Ομάδα 1                            | Ομάδα 2                                               |
|------------------------------------|-------------------------------------------------------|
| Μια έγκυος γυναίκα                 | Ένας κλέφτης                                          |
| Ένα ορφανό παιδί                   | Ένας ρατσιστής                                        |
| Ένας έφηβος με καρκίνο             | Ένα άτομο με ψυχική ασθένεια                          |
| Ένας δισεκατομμυριούχος (Πλούσιος) | Ένας φυλακισμένος                                     |
| Ο πατέρας ενός φίλου               | Ένας ιατρός που έχει καταδικαστεί για ιατρική αμέλεια |
| Ένας ζητιάνος                      | Ένας απαγωγέας                                        |

Άτομο 1 \_\_\_\_\_

Άτομο 2 \_\_\_\_\_

Άτομο 3 \_\_\_\_\_

Άτομο 4 \_\_\_\_\_



### Μπίνγκο

Κάθε άτομο λαμβάνει ένα φύλλο εργασίας «μπίνγκο» ανάλογα με το μέγεθος της ομάδας (παράδειγμα παρακάτω). Το φυλλάδιο χωρίζεται σε κουτιά και κάθε κουτί έχει μέσα μια εργασία/ερώτηση και οι μαθητές πρέπει να αναμειχθούν και να μιλήσουν μεταξύ τους για να βρουν ένα άτομο στο οποίο να ταιριάζει η ερώτηση. Έχουν 10 λεπτά για να ολοκληρώσουν το παιχνίδι. Νικητής είναι ο πρώτος που να μπορεί να ολοκληρώσει είτε μια γραμμή (από αριστερά προς τα δεξιά) είτε ένα ολόκληρο φυλλάδιο με ονόματα ατόμων στο μπίνγκο.

**Παράδειγμα Μπίνγκο:**

|                                                                              |                                                                                        |                                                                                |                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|
| Βρείτε ένα άτομο<br>του οποίου το<br>όνομα να αρχίζει<br>από Γ<br>.....      | Βρείτε ένα άτομο<br>που να έχει<br>κατοικίδιο ψάρι<br>.....                            | Βρείτε ένα άτομο<br>που να κατάγεται<br>από χώρα που<br>αρχίζει από Φ<br>..... | Βρείτε ένα<br>άτομο που να<br>έχει παντρευτεί<br>κατά τα<br>τελευταία 3<br>χρόνια<br>..... |
| Βρείτε ένα άτομο<br>που μαθαίνει<br>κολύμπι<br>.....                         | Βρείτε ένα άτομο<br>που του αρέσει να<br>τρώει Μπανάνες<br>.....                       | Βρείτε ένα άτομο<br>που να είναι<br>ντροπαλό<br>.....                          | Βρείτε ένα<br>άτομο με<br>κόκκινα μαλλιά<br>.....                                          |
| Βρείτε κάποιον του<br>οποίου το όνομα<br>να περιέχει το<br>γράμμα Λ<br>..... | Βρείτε ένα άτομο<br>που να φοράει<br>κάτι πράσινο<br>.....                             | Βρείτε ένα άτομο<br>που να μιλάει 3<br>γλώσσες<br>.....                        | Βρείτε ένα<br>άτομο με το<br>οποίο δεν<br>ξαναμιλήσατε<br>έως σήμερα<br>.....              |
| Βρείτε κάποια που<br>να φοράει άσπρα<br>υποδήματα<br>.....                   | Βρείτε ένα άτομο<br>που να έχει<br>ταξιδέψει με τρένο<br>αυτή την<br>εβδομάδα<br>..... | Βρείτε ένα άτομο<br>που να έχει<br>δίδυμο/η<br>αδελφό/ή<br>.....               | Βρείτε ένα<br>άτομο το οποίο<br>φοράει καπέλο<br>.....                                     |

## Κεφάλαιο 1 - Θρησκεία

A word cloud graphic with various terms related to religion and culture. The words are arranged in a cluster, with 'empowerment' being the largest and most central. Other prominent words include 'communication', 'culture', 'religion', 'respect', and 'self-reflection'. Smaller words like 'misunderstandings', 'religious beliefs', 'issues', and 'understanding' are also present.

communication  
culture  
misunderstandings  
religion  
empowerment  
religious beliefs issues  
understanding  
respect  
self-reflection

## Εισαγωγή



Αυτό το κεφάλαιο δημιουργήθηκε σε σχέση με τα πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα που υπάρχουν στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες σήμερα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη Διακήρυξη του Σαν Μαρίνο (2007) που βασίστηκε στην Ευρωπαϊκή Διάσκεψη «Η θρησκευτική διάσταση του διαπολιτισμικού διαλόγου», η θρησκευτική διάσταση της εκπαίδευσης μπορεί να ανυψώσει και να

ενισχύσει την ειρηνική συνύπαρξη. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την προώθηση του σεβασμού ορισμένων βασικών συνθηκών, δηλαδή της προστασίας της αξιοπρέπειας του κάθε ανθρώπου, την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών που υπάρχουν στην Ευρώπη. Από διαπολιτισμικής απόψεως, η θρησκευτική διάσταση του κάθε πολιτισμού θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται με κατάλληλο τρόπο στα εκπαιδευτικά συστήματα, επιτρέποντας στα άτομα να κατανοήσουν την ελευθερία της έκφρασης, όπως εγγυάται από το Άρθρο 10 και να σέβονται την ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας, όπως προστατεύεται από το Άρθρο 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

## Στόχοι του Κεφαλαίου

Όπως προαναφέρθηκε, η θρησκευτική διάσταση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση μπορεί να ενισχύσει τον διάλογο και να προωθήσει με αυτόν τον τρόπο την αλληλεπίδραση μεταξύ των πολιτισμών. Αναφορικά με αυτό, το παρόν Κεφάλαιο στοχεύει στην παροχή ενός τρόπου **διερεύνησης των θεμάτων που είναι κοινά σε όλες τις θρησκείες** μέσω της υλοποίησης δραστηριοτήτων που παρουσιάζουν καθολικές έννοιες, όπως η σημασία του σεβασμού και της ενεργούς ακρόασης, το δικαίωμα της θρησκευτικής έκφρασης, η αξία της οικογένειας κ.λπ. Το Κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται κυρίως στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τις διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις και αξίες και όχι στην άσκηση της θρησκείας. Λαμβάνοντας υπόψη την έννοια του «**σεβασμού**», το παρόν Κεφάλαιο αποσκοπεί:

- Στην παροχή ενός χρήσιμου συνόλου δραστηριοτήτων που εστιάζουν στην ευαισθητοποίηση σχετικά με την ύπαρξη διαφορετικών θρησκευτικών πρακτικών και όχι στην προώθηση της αποδοχής της οποιασδήποτε θρησκείας.
- Στο να ενθαρρύνει τους εκπαιδευτές να κατανοήσουν την ποικιλομορφία των θρησκευτικών απόψεων και έτσι να είναι σε θέση να μορφώσουν τους εκπαιδευόμενους σχετικά με όλες τις θρησκείες, χωρίς να προάγουν ή να δυσφημίζουν οποιαδήποτε θρησκεία.

- Στην προώθηση της έννοιας των «καθολικών αξιών» που μπορούν να προωθήσουν την κατανόηση και τον αμοιβαίο σεβασμό για τις διαφορές στις αξίες και τις πεποιθήσεις.
- Στην ενθάρρυνση των εκπαιδευτικών να αναπτύξουν ενδιαφέρον για τη ζωή των μαθητών τους έξω από το εκπαιδευτικό περιβάλλον επιτρέποντάς τους να εκφραστούν ως μέλη μιας θρησκευτικής και πολιτισμικής κοινότητας μέσω δραστηριοτήτων που σχετίζονται με κοινοτικές εκδηλώσεις και παραδόσεις.

**Γρήγορες Συμβουλές για τον Προγραμματισμό Θρησκευτικών Εορτών στο Δημόσιο Εκπαιδευτικό Περιβάλλον, από το TeachHUB.com:**

Το Teach Hub είναι ένας καλός ιστότοπος από εκπαιδευτικούς για εκπαιδευτικούς που επιδεικνύει έννοιες που είναι ωφέλιμες για την εκπαίδευση του 21<sup>ου</sup> αιώνα. Σύμφωνα με το Teach Hub, πριν τον προγραμματισμό μιας θρησκευτικής εορταστικής δραστηριότητας σε ένα δημόσιο εκπαιδευτικό περιβάλλον, θα ήταν χρήσιμο να αναλογιστείτε τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Είναι η δραστηριότητα σχεδιασμένη με οποιονδήποτε τρόπο που να προωθεί ή να περιορίζει τη θρησκεία;
- Είναι η δραστηριότητα, σχετική με τους εκπαιδευτικούς στόχους του μαθήματος;
- Είναι πιθανό η δραστηριότητα να κάνει κάποιον μαθητή να νιώσει εκτός του περιβάλλοντος, εκτός της κοινότητας;
- Θα διδάξετε το θρησκευτικό νόημα αυτής της γιορτής με τρόπο που να εμπλουτίζει την κατανόηση των εκπαιδευομένων για την ιστορία και τους πολιτισμούς;

**Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους**



Κατά την παρουσίαση θρησκευτικών ζητημάτων, οι εκπαιδευόμενοι ενδέχεται να δυσκολεύονται και/ή να αγχώνονται να πουν την αλήθεια και να εκφράσουν την άποψή τους. Αυτό συμβαίνει γιατί φοβούνται ότι θα κριθούν αρνητικά, κυρίως, όταν οι θρησκευτικές τους πεποιθήσεις διαφέρουν από την επίσημη θρησκεία ενός κράτους. Γι' αυτό, μπορεί να υιοθετήσουν μια αμυντική στάση. Για να αποφευχθούν τυχόν παρεξηγήσεις, δυσφορία ή έλλειψη συμμετοχής, ο εκπαιδευτής θα πρέπει να δημιουργήσει ένα θετικό και ανοιχτό εκπαιδευτικό περιβάλλον που να προωθεί μια αίσθηση εμπιστοσύνης. Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να διαβεβαιωθούν ότι θα αντιμετωπιστούν δίκαια και με σεβασμό. Ο εκπαιδευτής θα πρέπει, επίσης, να τους καθησυχάσει, ώστε οι απόψεις και οι πεποιθήσεις τους να συζητηθούν με ασφάλεια προκειμένου να μάθουν όλοι για τις διαφορετικές κοσμοθεωρίες, φιλοσοφίες, προοπτικές και αξίες, με βασικό στόχο την προώθηση του αυτοστοχασμού και της διαπολιτισμικής κατανόησης.



## Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτές

Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να παροτρύνει τους εκπαιδευόμενους να είναι ανοιχτόμυαλοι, δεκτικοί και να δίνουν προσοχή σε ό,τι προσπαθούν να επικοινωνήσουν οι υπόλοιποι της ομάδας. Θα πρέπει να επικεντρωθούν στην εξεύρεση κοινών θεμάτων, αλλά και να προσπαθήσουν να κατανοήσουν τις μεταξύ τους διαφορές με τρόπο που να μπορεί να τους εμπλουτίσει και να τους ενδυναμώσει. Όλοι οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα και με σεβασμό σε ένα περιβάλλον όπου όλοι είναι ελεύθεροι να εκφράζουν τις απόψεις, τις πεποιθήσεις και τις αξίες τους με τρόπο μη επικριτικό. Ως εκπαιδευτής, πρέπει να θυμάστε ότι, όταν πρόκειται να επισημάνετε συγκεκριμένα πολιτιστικά και θρησκευτικά ζητήματα, θα πρέπει να επιλέξετε τα κατάλληλα υλικά. Επιπλέον, ανεξάρτητα από την προσέγγιση που θα ακολουθήσετε (εκδρομή, πολιτιστική έκθεση, εργασία σε ομάδες κ.λπ.), ο στόχος είναι να επεκτείνετε τις γνώσεις και το ενδιαφέρον των μαθητών σας και να προωθήσετε το σεβασμό.

### Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος

| Τίτλος Μαθήματος                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
|                                                                                                                                                                      | <b>Σεβασμός-Μια Καθολική Αξία!</b> |
| Υλικά                                                                                                                                                                                                                                                   |                                    |
| Απαραίτητα υλικά για την δραστηριότητα: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ένα ετήσιο ημερολόγιο – μέγεθος εντύπου A2 ή A3</li> <li>• Φύλλα εργασίας [Το αυθεντικό σενάριο]</li> <li>• Μαρκαδόροι διαφόρων χρωμάτων</li> <li>• Πίνακας</li> </ul> |                                    |
| Διάρκεια                                                                                                                                                                                                                                                |                                    |
| 2 ώρες                                                                                                                                                                                                                                                  |                                    |
| Μαθησιακοί Στόχοι                                                                                                                                                                                                                                       |                                    |

Το προτεινόμενο σχέδιο μαθήματος αποσκοπεί στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τις διάφορες θρησκευτικές πρακτικές και πεποιθήσεις που μοιράζονται οι εκπαιδευόμενοι σε μια πολυπολιτισμική αίθουσα διδασκαλίας. Με αυτήν την έννοια, οι στόχοι του είναι:

- Η ενθάρρυνση του διαλόγου και του σεβασμού μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών και θρησκειών.
- Η καταπολέμηση των προκαταλήψεων και των στερεότυπων για τις διαφορετικές θρησκευτικές πρακτικές.
- Η προώθηση του αναστοχασμού και της αυτογνωσίας σχετικά με την θρησκευτική συνύπαρξη μέσα από τη χρήση αυθεντικών σεναρίων.

### Δραστηριότητες

**Εισαγωγική Δραστηριότητα Γνωριμίας:** Ξεκινήστε σχηματίζοντας έναν κύκλο με τους εκπαιδευόμενους. Επιλέξτε έναν εκπαιδευόμενο τυχαία και ρωτήστε το όνομά του/της. Στη συνέχεια, πηγαίνοντας δεξιόστροφα, ζητήστε από τον δεύτερο εκπαιδευόμενο να πει το όνομα του πρώτου και το δικό του/της όνομα. Συνεχίστε με τον τρίτο εκπαιδευόμενο και ζητήστε του να αναφέρει τα ονόματα του πρώτου και του δεύτερου, καθώς και το δικό του. Συνεχίστε μέχρι να φτάσετε στο τέλος του κύκλου, με τους εκπαιδευόμενους να λένε τα ονόματα που ακούν πριν και να προσθέτουν το δικό τους στο τέλος. Πρόκειται για μια πολύ διασκεδαστική δραστηριότητα γνωριμίας που χρησιμοποιείται για την παρουσίαση του καθενός στην τάξη, έχοντας δημιουργήσει μια ωραία και χαλαρωτική ατμόσφαιρα.

**Δραστηριότητα 1: Δημιουργία Θρησκευτικού Ημερολογίου:** Ο εκπαιδευτικός τοποθετεί ένα ημερολόγιο κοντά στον πίνακα. Το ημερολόγιο πρέπει να είναι αρκετά μεγάλο, ώστε όλοι να μπορούν να δουν τι έχουν επισημάνει οι άλλοι (μέγεθος χαρτιού A2 ή A3). Δίπλα στο ημερολόγιο και στον πίνακα σχεδιάστε τρεις στήλες. Η πρώτη στήλη θα ονομαστεί «**Θρησκευτική Πρακτική**», η δεύτερη στήλη θα ονομαστεί «**Πράγματα που σέβομαι**» και η τρίτη στήλη θα ονομαστεί «**Τι θέλω να σέβονται οι άλλοι**». Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτής ζητάει από τους εκπαιδευόμενους να έρχονται και να σημειώνουν στο ημερολόγιο τις ημερομηνίες συγκεκριμένων θρησκευτικών πρακτικών και να μοιράζονται κάποιες πληροφορίες με την τάξη. Αφού ο κάθε εκπαιδευόμενος μιλήσει για μια θρησκευτική πρακτική, ο εκπαιδευτής ρωτάει τα ακόλουθα και σημειώνει εν συντομία τις απαντήσεις στις τρεις στήλες του πίνακα: «Σύμφωνα με αυτό που μας είπατε τι είναι αυτό που σέβεστε;», «Τι θέλετε να σέβονται οι άλλοι;». Μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, ο εκπαιδευτής αναλύει εν συντομία ορισμένα κοινά θέματα που προκύπτουν από τις απαντήσεις του εκπαιδευόμενου. Για παράδειγμα, ορισμένοι εκπαιδευόμενοι μπορούν να πουν: «Σέβομαι τη φύση», άλλοι μπορεί να πουν: «Σέβομαι την οικογένεια ή την υπομονή» κ.λπ. Αυτό θα χρησιμεύσει ως σημείο εκκίνησης για την επόμενη δραστηριότητα. Ο εκπαιδευτής μπορεί να αποφασίσει να χρησιμοποιήσει διαφορετικό χρώμα/σύμβολο για να επισημάνει τις ειδικές πρακτικές της κάθε θρησκείας. Τα αντίστοιχα σύμβολα/χρώματα θα αναγράφονται στην πρώτη

στήλη. Το ημερολόγιο θα δείχνει καλύτερα έτσι την ποικιλομορφία και τις ομοιότητες.

**Δραστηριότητα 2: Σεβασμός μεταξύ μας:** Σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι να ξεκινήσει η συζήτηση και ο προβληματισμός, παρουσιάζοντας ένα αυθεντικό σενάριο στους εκπαιδευόμενους. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι θα λάβουν ένα φύλλο εργασίας, το οποίο θα περιέχει το ακόλουθο σενάριο. Το σενάριο θα διαβαστεί, επίσης, και από τον εκπαιδευτικό. Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι θα κληθούν να εργαστούν σε ομάδες των 2-4 ατόμων και να προσπαθήσουν να προβληματιστούν για το σενάριο αυτό σχετικά με το δίλημμα μεταξύ μιας κοινής θρησκευτικής πρακτικής και της κοινωνικής ζωής.

**Σενάριο:** Αυτό το παιχνίδι ρόλων αναφέρεται σε μια περίπτωση όπου μια σημαντική θρησκευτική πρακτική ενός μετανάστη μπορεί να του προκαλέσει προβλήματα στην κοινωνική του/της ζωή.

Ο Ομάρ είναι ένας άνδρας 25 ετών από τη Συρία. Άφησε τη χώρα του λόγω των πολεμικών συγκρούσεων πριν από έξι μήνες και τώρα ζει ως μετανάστης στο Μόναχο. Ο Ομάρ εργάζεται σε μια εταιρεία μεταφορών και είναι πολύ ευχαριστημένος με τις συνθήκες εργασίας εκεί. Ο προϊστάμενος του, ο Μάρκο, είναι πολύ υποστηρικτικός και οι συνάδελφοί του είναι, επίσης, φιλικοί.

Σε λίγες μέρες ένα μεγάλο πάρτι θα πραγματοποιηθεί στην εταιρεία, λόγω της αποχώρησης ενός παλιού εργαζομένου και ο προϊστάμενος ενημέρωσε όλους τους εργαζόμενους ότι είναι ευπρόσδεκτοι. Το πρόβλημα για τον Ομάρ είναι ότι είναι η περίοδος του Ραμαζανιού και οι μουσουλμάνοι δεν επιτρέπεται να τρώνε ή να πίνουν κατά τη διάρκεια της ημέρας. Το πάρτι θα είναι στις 17:00 το απόγευμα και ο Ομάρ βρίσκεται σε δύσκολη θέση. Θέλει να είναι φιλικός και ευγενικός με τους συναδέλφους του, αλλά η θρησκεία του είναι, επίσης, μια σημαντική προτεραιότητα στη ζωή του. Πώς μπορεί να αντιμετωπίσει ο Ομάρ αυτό το δίλημμα;

**Δραστηριότητα ολοκλήρωσης: Πώς μοιάζει ο σεβασμός;** Ο εκπαιδευτής σβήνει όλα όσα αναγράφονται στον πίνακα και σχεδιάζει δύο μεγάλους κύκλους. Στον πρώτο κύκλο προσθέτει τον τίτλο «Ο σεβασμός είναι ...» και στον δεύτερο κύκλο προσθέτει τον τίτλο «Ο σεβασμός δεν είναι ...». Κατόπιν, ο εκπαιδευτής ζητά από τον κάθε εκπαιδευόμενο να έρθει στον πίνακα και να γράψει ή να σχεδιάσει κάτι σε κάθε κύκλο, αναλογιζόμενος τον κάθε τίτλο. Ο κάθε εκπαιδευόμενος είναι ελεύθερος να κάνει ό,τι αισθάνεται. Αφού γράψουν κάτι όλοι, ο εκπαιδευτής ξεκινά μια συζήτηση σχετικά με το δικαίωμα του σεβασμού των ανθρώπων με διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις. Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να επικεντρωθεί στις ομοιότητες και να δώσει έμφαση στην ενσυναίσθηση, στις κοινές οπτικές και στην ενεργή ακρόαση, δηλώνοντας ότι «ο Σεβασμός είναι μια καθολική αξία».

## Αξιολόγηση

**Ομαδική Αξιολόγηση:** Σχετικά με την δραστηριότητα του αυθεντικού σεναρίου που παρουσιάστηκε προηγουμένως στους εκπαιδευόμενους, ο εκπαιδευτής θα χωρίσει τους εκπαιδευόμενους σε μικρές ομάδες και η κάθε ομάδα θα αποφασίσει πως θα βρει από κοινού μία λύση στο σενάριο με τις δυο πλευρές να δείχνουν σεβασμό. Οι ομάδες μπορούν να παρουσιάσουν τα ευρήματά τους στην υπόλοιπη τάξη.

## Επιπρόσθετες Δραστηριότητες

Ο εκπαιδευτής μπορεί να επεκτείνει το σχέδιο μαθήματος διεξάγοντας τις ακόλουθες προτεινόμενες επιπρόσθετες δραστηριότητες:

- Ο εκπαιδευτής μπορεί να ζητήσει από τους εκπαιδευόμενους να φέρουν στην τάξη υλικό σχετικό με μια θρησκευτική πρακτική, όπως παρουσιάσεις power point, παραδοσιακές φορεσιές, USB που θα περιέχουν θρησκευτική μουσική, βίντεο YouTube και να τα παρουσιάσουν στην τάξη.
- Ο εκπαιδευτής μπορεί να ζητήσει από τους εκπαιδευόμενους να φέρουν φωτογραφίες ή να σχεδιάσουν θέματα σχετικά με τη θρησκευτική πρακτική και να δημιουργήσουν μια αφίσα που να μπορεί να παρουσιαστεί στην τάξη. Ο εκπαιδευτής μπορεί να ζητήσει από τους εκπαιδευόμενους να γράψουν το δικό τους πραγματικό σενάριο (όπου αντιμετωπίζουν παρόμοια κατάσταση) και να συζητήσουν κάθε ατομική περίπτωση στην τάξη εστιάζοντας στην έννοια του σεβασμού και του αυτοστοχασμού.



«Η πολιτισμική μας δύναμη πάντα προερχόταν από την ποικιλομορφία της κατανόησης και της εμπειρίας μας.»

Yo-Yo Ma

## Κεφάλαιο 2 - Εκπαίδευση



A word cloud centered on the page, featuring various terms related to education. The words are arranged in a roughly circular shape, with 'empowerment' being the largest and most prominent word in the center. Other words include 'certificate', 'graduation', 'education', 'grad', 'university', 'school', 'college', 'group', and 'right to learn'. The colors of the words range from light green to dark red.

right to learn  
certificate  
graduation  
college  
group school education  
empowerment  
university  
grad



## Εισαγωγή

Το ακόλουθο κεφάλαιο αποσκοπεί στο να επιτρέψει στον εκπαιδευόμενο να διερευνήσει τον ρόλο της εκπαίδευσης στην τοπική περιοχή που ζει και μπορεί να αφορά την παιδική ηλικία μέχρι και την εκπαίδευση ενηλίκων. Σκοπός του είναι να αντλήσει από την προηγούμενη εμπειρία των εκπαιδευομένων στο εκπαιδευτικό σύστημα της πατρίδας τους και να εξετάσει τις διαφορές και τις ομοιότητες, καθώς και τα οφέλη/θετικές πτυχές και των δύο συστημάτων.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που υπεγράφη στις 20 Μαρτίου του 1952 στο Παρίσι, όλοι έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην εκπαίδευση, όπως αναφέρεται στο Άρθρο 2 (που παρουσιάζεται παρακάτω).



### Άρθρο 2 – Δικαίωμα στην εκπαίδευση

*«Σε κανέναν δεν πρέπει να αρνείται το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Στην άσκηση των οποιονδήποτε λειτουργιών σχετικά με την εκπαίδευση και τη διδασκαλία, η Πολιτεία θα σέβεται το δικαίωμα των γονέων στη διασφάλιση τέτοιας εκπαίδευσης και διδασκαλίας σε συμμόρφωση με τις δικές τους*

*θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις.»* (Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, Παρίσι, 20.III.1952)

## Στόχοι του Κεφαλαίου

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, Άρθρο 2 - Δικαίωμα στην εκπαίδευση, όπως παρουσιάζεται παραπάνω, το παρόν κεφάλαιο θα επιτρέψει στον εκπαιδευόμενο να διερευνήσει το εκπαιδευτικό σύστημα και να γνωρίσει τις σχετικές διαδικασίες, προκειμένου αυτός και/ή η οικογένειά του να αποκτήσουν πρόσβαση σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή να εγγράψουν ένα παιδί στο σχολείο.

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται κυρίως στην ευαισθητοποίηση για τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος στην τοπική περιοχή, καθώς και σε περιβάλλοντα στα οποία λαμβάνει χώρα η εκπαίδευση. Επίσης, σκοπός του κεφαλαίου είναι να διερευνηθούν οι προηγούμενες εμπειρίες των συμμετεχόντων και να συγκριθούν τα δύο συστήματα.

## Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους

Ο εκπαιδευτής θα εξηγήσει τις διάφορες επιλογές, καθώς και τις προσδοκίες, συμπεριλαμβανομένων των «υποχρεωτικών» θεμάτων που περιλαμβάνονται στο εκπαιδευτικό σύστημα. Θα υπάρξει, επίσης, μια επεξήγηση για τα ελάχιστα κριτήρια που απαιτούνται σε σχέση με το γλωσσικό επίπεδο, προκειμένου να είναι σε θέση

να συμμετάσχει κάποιος στα διάφορα επίπεδα της εκπαίδευσης. Σε αυτή την εξήγηση θα περιλαμβάνονται συμβουλές για το πώς να ξεπεραστούν τυχόν ελλείψεις που μπορεί να έχει ο εκπαιδευόμενος. Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να τονίσει τη σημασία της κατανόησης της εθνικής γλώσσας. Θα πρέπει, επίσης, να εστιάσει, όπου είναι δυνατόν, σε προσόντα, προκειμένου να ενισχύσει τις ευκαιρίες απασχόλησης των εκπαιδευομένων και την πλήρη ενσωμάτωσή τους στην τοπική κοινότητα, καθώς και για να επωφεληθούν πλήρως από τις ευκαιρίες που υπάρχουν στην περιοχή, ενισχύοντας έτσι περαιτέρω την ένταξη τους στο νέο περιβάλλον.

### **Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτές**

Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να συμβουλεύσει τους εκπαιδευόμενους να είναι ανοιχτόμυαλοι, δεκτικοί και να δίνουν προσοχή σε ό,τι προσπαθούν να επικοινωνήσουν οι άλλοι εκπαιδευόμενοι. Θα πρέπει να επικεντρωθούν στην εξεύρεση κοινών θεμάτων, αλλά επίσης να προσπαθήσουν να κατανοήσουν τις διαφορές μεταξύ τους με τρόπο που μπορεί να τους εμπλουτίσει και να τους ενδυναμώσει. Όλοι οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα και με σεβασμό σε ένα περιβάλλον όπου όλοι είναι ελεύθεροι να εκφράσουν τις απόψεις, τις πεποιθήσεις και τις αξίες τους κατά τρόπο μη επικριτικό, όταν συζητούν τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες. Επίσης, σκοπός του εκπαιδευτή είναι να αναπτύξει τις γνώσεις και να ενισχύσει την κατανόηση πάνω στα εκπαιδευτικά συστήματα της χώρας, καθώς και να δώσει τις σωστές πληροφορίες για τις δεξιότητες που απαιτούνται για να αποκτήσουν πρόσβαση στην εκπαίδευση.

### **Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος**

| Τίτλος Μαθήματος                                                                                                                                                    |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
|                                                                                  | Εκπαίδευση |
|                                                                                                                                                                     | Υλικά      |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Πίνακας Φυλλαδίων, χαρτί και στυλό</li> <li>• Έντυπα Αίτησης από ένα τοπικό Σχολείο/Κολλέγιο/Εκπαιδευτικό φορέα</li> </ul> |            |

## Διάρκεια

2 ώρες

## Μαθησιακοί Στόχοι

Οι στόχοι του σχεδίου μαθήματος είναι οι εξής:

- Να αναλυθούν οι πολλαπλές προοπτικές και τρόποι σκέψης στην τάξη.
- Να επιτραπεί στους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν το εκπαιδευτικό σύστημα καθώς και τη σημασία της εκπαίδευσης στη χώρα που διαβιούν.
- Να ενισχυθεί η διαπολιτισμική συνείδηση, δημιουργώντας παράλληλα ένα ασφαλές, μη επικριτικό και επιτυχημένο μαθησιακό περιβάλλον για όλους.

## Δραστηριότητες

**Εισαγωγική Δραστηριότητα Γνωριμίας:** Ανταλλαγή ιστοριών σχετικά με την προηγούμενη εκπαιδευτική εμπειρία των εκπαιδευομένων στη χώρα καταγωγής τους. Ενδεικτικές ερωτήσεις είναι οι εξής: «Πόσο χρονών ήσασταν, όταν πήγατε για πρώτη φορά στο σχολείο», «Ποια είναι η καλύτερη ανάμνηση που είχατε για το σχολείο;» Εάν κάποιοι εκπαιδευόμενοι δεν μπορούν να συνεισφέρουν, καθώς δεν είχαν καμία εκπαίδευση, θα μπορούσατε να συζητήσετε τι πιστεύουν ότι θα έπρεπε να είχε συμβεί. Επιπλέον ερωτήσεις που θα μπορούσαν να σας καθοδηγήσουν είναι οι εξής: *Ποιος ήταν εκπαιδευόμενος; Ποιες ηλικιακές ομάδες έλαβαν υποχρεωτική εκπαίδευση; Τι είδους περιβάλλον; Σχολείο; Τόπος λατρείας; Εξωτερικός χώρος;*

**Δραστηριότητα 1:** Ο εκπαιδευτής προχωράει στη συνέχεια σε μια περιγραφή του εκπαιδευτικού συστήματος στη χώρα που διαβιούν οι εκπαιδευόμενοι. Περιγράφει τις υποχρεωτικές ηλικίες, τα εκπαιδευτικά συστήματα, τα μαθήματα, την διαθέσιμη υποστήριξη, τα έξοδα, τον υλικό εξοπλισμό, όπως χαρτικά και στολές. Δίνει έμφαση στην εκπαίδευση ενηλίκων. Σε αυτό το πλαίσιο μπορεί να απαντήσει στα εξής: *Πού μπορείτε να πάτε; Τι μπορείτε να μελετήσετε; Ποιος μπορεί να σας βοηθήσει; Τι έγγραφα χρειάζεστε; Υπάρχουν δίδακτρα;*

**Δραστηριότητα 2:** Σε μικρές ομάδες, οι εκπαιδευόμενοι ολοκληρώνουν ένα σχεδιάγραμμα είτε γύρω από το πώς θα ενεργούσαν για να πάρουν το παιδί τους σε ένα τοπικό σχολείο και τις σκέψεις τους για αυτό, ή το πώς θα ενεργούσαν οι ίδιοι για να εγγραφούν στην εκπαίδευση ενηλίκων.

**Δραστηριότητα 3:** Ο εκπαιδευτής έχει προγραμματίσει μια επίσκεψη στο τοπικό Κολλέγιο/Πανεπιστήμιο για να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να εξερευνήσουν το μαθησιακό περιβάλλον.

**Δραστηριότητα 4:** Μετά την επίσκεψη στο Κολλέγιο/Πανεπιστήμιο, οι εκπαιδευόμενοι να διερευνήσουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το οποίο ενδιαφέρονται και τα κριτήρια που απαιτούνται για την είσοδο σε αυτό το πρόγραμμα.

**Δραστηριότητα 5:** Ο εκπαιδευτής προσκαλεί έναν παλιό μαθητή για να παρουσιάσει τις εμπειρίες εκπαίδευσής του.

### Αξιολόγηση

**Ομαδική Αξιολόγηση:** Όλοι θα έχουν ένα έντυπο αίτησης για να συμπληρώσουν για ένα πρόγραμμα σε ένα Τριτοβάθμιο Ίδρυμα. Το πρόγραμμα θα επιλεγεί από τον εκπαιδευτή, για παράδειγμα, γλώσσα, μηχανική ή κηπουρική.

### Επιπρόσθετες Δραστηριότητες



«Όλοι είναι ιδιοφυίες. Αλλά αν κρίνεις ένα ψάρι βάσει της ικανότητας του να σκαρφαλώσει σε ένα δέντρο, θα περάσει την ζωή του πιστεύοντας ότι είναι ηλίθιο.»

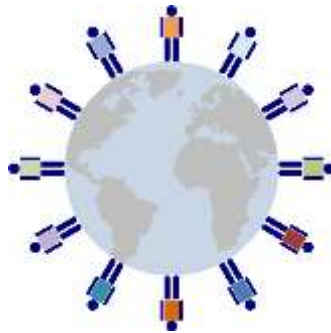
Albert Einstein

## Κεφάλαιο 3 – Πολιτισμικές Εμπειρίες

A word cloud featuring various terms related to cultural diversity and social interaction. The words are arranged in a cluster, with 'respect' being the largest and most central. Other prominent words include 'embrace diversity', 'discover', 'cultural', 'experiences', 'interact', 'tolerance', and 'values'. Smaller words like 'greetings' and 'listen' are also present. The colors of the words range from light green to reddish-brown.

embrace diversity  
discover  
cultural greetings  
experiences  
interact listen  
respect  
tolerance  
values

## Εισαγωγή



Το παρόν κεφάλαιο επικεντρώνεται στις πολιτισμικές εμπειρίες που βιώνουμε στην πολυπολιτισμική κοινωνία στην οποία ζούμε, όπου άνθρωποι από διαφορετική φυλή, γλώσσα, πολιτισμό, εθνικότητα κ.λπ. επικοινωνούν μεταξύ τους καθημερινά. Ο πολιτισμός προσδιορίζει τους ανθρώπους από όλο τον κόσμο, καθώς είναι «ο τρόπος ζωής, τα έθιμα και οι πεποιθήσεις μιας συγκεκριμένης ομάδας ανθρώπων σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή».

Πράγματι, ο πολιτισμός ορίζει σε κάποιο βαθμό πώς συμπεριφέρονται, πώς τρώνε, πώς ντύνονται, πώς μιλάνε οι άνθρωποι και ούτω καθεξής. Συνεπώς, μπορεί να εκπλαγούν, όταν συναντηθούν για πρώτη φορά δύο ή περισσότεροι άνθρωποι, καθώς μπορεί να προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς, εθνοτικές ομάδες και να μην καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλο, εξαιτίας όλων αυτών των πτυχών. Για παράδειγμα, κάποιος μπορεί να δώσουν ένα φιλί, άλλοι τα χέρια, ενώ οι υπόλοιποι θα περίμεναν μια αγκαλιά ως χαιρετισμό. Ο πολιτισμός είναι ένας σημαντικός παράγοντας, όταν ζούμε σε μία κοινωνία και η ενίσχυση της πολιτισμικής συνείδησης και της διαπολιτισμικής συνείδησης είναι υψίστης σημασίας. Πράγματι, η αποδοχή και ο σεβασμός των ανθρώπων από άλλους πολιτισμούς ή εθνοτικές ομάδες είναι το επίκεντρο αυτού του κεφαλαίου, έτσι ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να συνυπάρχουν ειρηνικά.

## Στόχοι του Κεφαλαίου

Οι κύριοι στόχοι αυτού του κεφαλαίου είναι η ευαισθητοποίηση σχετικά με τις πολιτισμικές διαφορές και η ενίσχυση της κατανόησης των εκπαιδευομένων λώστε να είναι σε θέση να καλωσορίζουν, να σέβονται, να ανακαλύπτουν, να ακούνε και να αποδέχονται τον άλλο με ανοιχτόμυαλο τρόπο. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούν να δημιουργήσουν και να παρέχουν ένα ασφαλές, θετικό και εποικοδομητικό περιβάλλον και εν τέλει να αγκαλιάσουν την διαφορετικότητα. Στην πραγματικότητα, η προώθηση των πολιτισμικών διαφορών μέσω δραστηριοτήτων όπως το Διεθνές Δείπνο (βλέπε πρότυπο σχεδίου μαθήματος) επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να μάθουν περισσότερα για άλλους πολιτισμούς, παραδόσεις, φαγητά, ρουχισμό και ούτω καθεξής και να κατανοήσουν το άλλο άτομο και τον πολιτισμό του παρά να αποκλείσουν αυτό το άτομο λόγω των διαφορών του. Οι λέξεις-κλειδιά αυτού του κεφαλαίου είναι «δεκτικότητα», «ανοχή», «προσπάθεια» και «σεβασμός». Πράγματι, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μάθουν ότι ακόμα και αν κάποιος είναι διαφορετικός από αυτούς, θα πρέπει να είναι δεκτικοί και δεκτικοί με αυτόν, να προσπαθήσουν να καταλάβουν αυτό το άτομο, να προσπαθήσουν να ανακαλύψουν, να δεχθούν, να μην κρίνουν πάρα πολύ γρήγορα, αλλά στο τέλος να



σεβαστούν τον άλλο, καθώς ο σεβασμός αποτελεί θεμελιώδη αξία που πρέπει να προωθηθεί και να γίνει σεβαστή από όλους.

Εν συντομία, οι στόχοι μίας διδασκαλίας με διαπολιτισμικό προσανατολισμό αφορά τα ακόλουθα:

- Οι εκπαιδευτές παρέχουν ένα ασφαλές, θετικό και εποικοδομητικό περιβάλλον για να επιτρέψουν τη διαπολιτισμική αλληλεπίδραση και τη συζήτηση για τις πολιτισμικές διαφορές.
- Οι εκπαιδευτές τοποθετούν τους εκπαιδευόμενους σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον, ώστε να τους κάνουν να ανακαλύψουν άλλους πολιτισμούς με ασφάλεια και σεβασμό.
- Οι εκπαιδευτές βοηθούν τους εκπαιδευόμενους να επικοινωνήσουν μεταξύ τους σχετικά με τις πολιτισμικές τους διαφορές, ενώ παράλληλα είναι ανοιχτόμυαλοι και χαρακτηρίζονται από σεβασμό.
- Οι εκπαιδευτές ενισχύσουν τη διαπολιτισμική συνειδητοποίηση μέσω δραστηριοτήτων όπως το Διεθνές Δείπνο (βλ. Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος)
- Οι εκπαιδευτές προάγουν το σεβασμό προς τους άλλους και την ταυτότητα, τον πολιτισμό, τις παραδόσεις, τις πεποιθήσεις, τις αξίες τους.
- Οι εκπαιδευτές καθοδηγούν μέσω παραδείγματος και οι εκπαιδευόμενοι μαθαίνουν να αγκαλιάζουν την διαφορετικότητα.

### **Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους**

Οι εκπαιδευτές θα πρέπει να εξηγήσουν ότι η διδασκαλία δημιουργεί ένα ασφαλές μέρος για τους εκπαιδευόμενους, όπου μπορούν να εκφράζονται χωρίς να υφίστανται διακρίσεις ή να διακόπτονται από άλλους εκπαιδευόμενους. Επίσης, πρέπει να διασφαλίζεται ότι αυτό συμβαίνει στην πράξη. Ωστόσο, οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να αντιμετωπίσουν προκλήσεις και δυσκολίες στο να εκφραστούν κατά τη συμμετοχή τους στις δραστηριότητες, καθώς ευαίσθητα θέματα μπορεί να αναφερθούν από άλλους εκπαιδευόμενους. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να είναι δύσκολο για ένα άτομο εβραϊκής καταγωγής να μιλήσει και να επικοινωνήσει με την ομάδα εάν κάποιος κάνει ένα αρνητικό σχόλιο σχετικά με τον πολιτισμό ή τη θρησκεία του. Αυτό θα μπορούσε να τον/την εμποδίσει από το να μοιραστεί τις απόψεις του/της. Επομένως, οι εκπαιδευτές θα πρέπει να επιδεικνύουν αμεροληψία, να δίνουν το καλό παράδειγμα και να παρεμβαίνουν, εάν χρειαστεί, ώστε να διατηρήσουν μια ασφαλή, θετική και εποικοδομητική δυναμική στην ομάδα και να επιτρέψουν μια μη αγχωτική αλλά πλούσια διαπολιτισμική αλληλεπίδραση.

## Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτές

Οι εκπαιδευόμενοι είναι σημαντικό να προσπαθήσουν να κατανοήσουν τους άλλους και την άποψή τους, χωρίς να κάνουν διακρίσεις και να είναι προκατειλημμένοι. Ο σεβασμός θα πρέπει να είναι η πρώτη προτεραιότητα και οι εκπαιδευτές θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η δυναμική της ομάδας είναι σεβαστή και ασφαλής. Επίσης, θα πρέπει οι εκπαιδευτές να τονίσουν ότι οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να ακούν ο ένας τον άλλον και να μην διακόπτουν τους άλλους όταν μιλάνε, ότι οι εικασίες πρέπει να αποφεύγονται και να τίθενται ερωτήματα εάν μια άποψη δεν είναι πλήρως κατανοητή, ώστε να μην προσβάλλεται κανένας. Για παράδειγμα, οι εκπαιδευόμενοι δεν πρέπει να διακόπτουν κάποιον που μιλάει, όταν διαφωνούν με αυτό που λέει. Τελικός στόχος είναι οι εκπαιδευόμενοι να είναι δεκτικοί απέναντι στους άλλους.

### Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος

| Τίτλος Μαθήματος                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p><b>Διεθνές Δείπνο:</b><br/> <b>Οι διαφορές σε φαγητό, ποτό και ρουχισμό στο πλαίσιο μίας πολυπολιτισμικής κοινωνίας</b></p>                                                                                                                                                                                                                         |
|                                                                                    | <p><b>Υλικά</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Μεγάλη αίθουσα</li> <li>• ένα τραπέζι,</li> <li>• καρέκλες,</li> <li>• πιάτα,</li> <li>• μαχαίρια, πηρούνια και κουτάλια.</li> </ul> <p>Οι εκπαιδευόμενοι θα φέρουν παραδοσιακά ποτά και γεύματα από τον πολιτισμό τους που προετοίμασαν στο σπίτι και θα φορέσουν παραδοσιακά ρούχα.</p> |
| Διάρκεια                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 2 ώρες                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |

## Μαθησιακοί Στόχοι

Οι στόχοι του σχεδίου μαθήματος είναι οι εξής:

- Οι εκπαιδευόμενοι να βιώσουν τις πολιτισμικές διαφορές μέσα από τον κόσμο της μαγειρικής και της ένδυσης, ανακαλύπτοντας παραδοσιακά γεύματα, ποτά και ρούχα από τον πολιτισμό των άλλων εκπαιδευομένων.
- Οι εκπαιδευόμενοι να γνωρίσουν ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς και/ή εθνοτικές ομάδες και να ανακαλύψουν τον τρόπο που τρώνε και ντύνονται, διατηρώντας μία θετική στάση, χωρίς διακρίσεις και προκαταλήψεις.

## Δραστηριότητες

**Εισαγωγική Δραστηριότητα Γνωριμίας:** Οι εκπαιδευόμενοι θα παρουσιάσουν τον εαυτό τους (όνομα, ηλικία, χώρα καταγωγής) μιλώντας για δύο θετικά πράγματα που τους χαρακτηρίζουν. Το άτομο που μόλις παρουσιάστηκε καθορίζει τον επόμενο που θα πρέπει να παρουσιάσει τον εαυτό του. Μετά από κάθε παρουσίαση, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να καλωσορίσουν το κάθε άτομο λέγοντας: «Γεια σου + το όνομα του προσώπου».

**Δραστηριότητα 1:** Οι εκπαιδευόμενοι ενημερώνονται εκ των προτέρων για να φέρουν ένα παραδοσιακό γεύμα, ποτά και ρούχα από την κουλτούρα τους στην τάξη. Η δραστηριότητα λαμβάνει χώρα μέσα από την ανακάλυψη άλλων πολιτισμών, καθώς οι εκπαιδευόμενοι θα γευθούν ένα παραδοσιακό γεύμα και να παρατηρήσουν τα παραδοσιακά ρούχα που φορούν τα μέλη της ομάδας. Για παράδειγμα, ένα άτομο ιαπωνικής προελεύσεως θα μπορούσε να φορέσει κιμονό και να φέρει ραμέν για να παρουσιάσει τον πολιτισμό του/της. Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να σχηματίσουν ένα ημικύκλιο με τις καρέκλες και ένα τραπέζι πρέπει να τοποθετηθεί μπροστά στις καρέκλες έτσι, ώστε το άτομο που παρουσιάζει το παραδοσιακό γεύμα, τα ποτά και τα ρούχα του να μπορεί να τους δει όλους, παρουσιάζοντας το γεύμα και τα ποτά επάνω στο τραπέζι. Ο κάθε εκπαιδευόμενος θα φέρει στο τραπέζι το παραδοσιακό γεύμα του και θα το παρουσιάσει ιστορικά και γαστρονομικά. Τότε το ίδιο πρόσωπο θα περιγράψει τα ρούχα του/της και θα εξηγήσει την ιστορία/έννοια πίσω από αυτά και τι σημαίνει για τον ίδιο. Ο κάθε εκπαιδευόμενος θα έρθει μπροστά και θα παρουσιάσει το γεύμα και τα ρούχα που έφερε για να ωθήσει τους άλλους να ανακαλύψουν κάτι για την κουλτούρα του/της. Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να αλληλεπιδράσουν με το άτομο που παρουσιάζει αφού τελειώσει με την παρουσίασή του, διότι είναι καλύτερα να μην διακόπτεται ο ομιλητής. Οι παρουσιάσεις πρέπει να πραγματοποιούνται σε φιλικό περιβάλλον, ώστε όλοι να μπορούν να μάθουν και να κατανοήσουν περαιτέρω τους άλλους πολιτισμούς, καθώς το φαγητό είναι ένας μεγάλος ενοποιητικός παράγοντας μεταξύ των πολιτισμών. Η επικοινωνία

με άλλους εκπαιδευόμενους είναι ευπρόσδεκτη κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων.

Στο τέλος των παρουσιάσεων, όλοι οι εκπαιδευόμενοι και ο εκπαιδευτής θα μοιραστούν τα γεύματα και τα ποτά των διαφορετικών πολιτισμών/χωρών σε φιλική ατμόσφαιρα.

## Αξιολόγηση

**Ομαδική Αξιολόγηση:** Η ομάδα θα χωριστεί σε δύο μικρές υποομάδες και οι εκπαιδευόμενοι θα μιλήσουν για τα διαφορετικά γεύματα, ποτά και ρούχα που μόλις έχουν ανακαλύψει (τι τους άρεσε, τι ανακάλυψαν, τι έμαθαν και ούτω καθεξής). Στη συνέχεια, σε κάθε ομάδα, οι εκπαιδευόμενοι θα εξηγήσουν πώς η σημασία της διατροφής και της ένδυσης είναι διαφορετική σε κάθε κουλτούρα. Επιπλέον, ο κάθε ένας θα εξηγήσει ποιο είναι το πιο ενδιαφέρον γεύμα και ρούχα που έχουν ανακαλύψει και γιατί.

## Επιπρόσθετες Δραστηριότητες

Η δραστηριότητα μπορεί να ακολουθηθεί από ένα μάθημα σχετικά με τις λάθος αντιλήψεις που υπάρχουν για τους πολιτισμούς, ειδικά όσον αφορά τα τρόφιμα, τα ποτά και τα ρούχα. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αγένεια, όταν κάποιος ρευτεί καθώς τρώει παρά το γεγονός ότι είναι ένα σημάδι καλών τρόπων στον κινεζικό πολιτισμό. Οι εκπαιδευόμενοι θα μπορούσαν να μοιραστούν ιστορίες σχετικά με τυχόν πολιτιστικές παρερμηνείες που έζησαν ή άκουσαν και να εξηγήσουν τι έμαθαν από αυτές και τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνουν οι άνθρωποι, όταν αλληλοεπιδρούν με κάποιον άλλον πολιτισμό.



«Δεν είναι οι διαφορές μας που μας χωρίζουν. Είναι η ανικανότητα μας να αναγνωρίσουμε, να αποδεχθούμε και να γιορτάσουμε εκείνες τις διαφορές.»

Audre Lorde

## Κεφάλαιο 4 – Κοινωνικές Εμπειρίες



A word cloud featuring various social and cultural terms. The words are arranged in a cluster, with 'equality' being the largest and most central. Other prominent words include 'values', 'ethnicity', 'diversity', 'anti-oppressive', 'beliefs', 'tolerance', 'experiences', 'status', and 'policy'. The words are colored in shades of red, green, and yellow.

anti-oppressive  
beliefs tolerance  
experiences status  
equality diversity  
policy  
ethnicity  
values

## Εισαγωγή

Στη διαδικασία της ένταξης των ανθρώπων που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς σε μία κοινωνία, το σημείο με την πιο μεγάλη δυσκολία φαίνεται να είναι η κατανόηση των συνηθειών και των συμπεριφορών των άλλων ανθρώπων. Στην πραγματικότητα, ο καθένας έχει την τάση να βλέπει και να αξιολογεί σύμφωνα με τα δικά του μοντέλα συμπεριφοράς που έχει μάθει στη χώρα καταγωγής του. Αυτό που λείπει είναι η κατανόηση των διαφορών των άλλων ανθρώπων. Για να γίνει αυτό, είναι απαραίτητο να εναρμονιστούν οι διάφοροι τρόποι επικοινωνίας. Η εν λόγω εναρμόνιση αποσκοπεί στο να συνυπάρχουν όλοι οπουδήποτε εμπλουτίζοντας τους εαυτούς τους μέσα από συναντήσεις με ανθρώπους που είναι διαφορετικοί από αυτούς.



Ένας από τους πρώτους τομείς επικοινωνίας που πρέπει να βελτιωθούν αφορά την καθημερινή ζωή. Είναι απαραίτητο να επικεντρωθούμε στην εξερεύνηση του τοπικού περιβάλλοντος, ώστε οι συμμετέχοντες να μπορούν να κινούνται αυτόνομα, ανεξάρτητα και να αισθάνονται πλήρως ενσωματωμένοι στον τόπο στον οποίο ζουν.

Οι κοινωνικές δεξιότητες και η γνώση των σχέσεων στην κοινωνία είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη αυτής της διάστασης. Συγκεκριμένα, κάνοντας πρακτικά πράγματα, όπως για παράδειγμα, να πάτε στην υπεραγορά, στον κινηματογράφο, στην τράπεζα, στο βιβλιοπωλείο και σε οποιοδήποτε άλλο μέρος όπου απαιτείται η προφορική επικοινωνία. Είναι απαραίτητο κάποιος να αισθάνεται άνετα και για να το πετύχει αυτό, είναι χρήσιμο να κάνει μερικούς πειραματισμούς εκ των προτέρων, για να καταλάβει αν οι προθέσεις του για την περιβάλλουσα πραγματικότητα συμπίπτουν με τις αντίστοιχες των άλλων και αν είναι ικανός για κατανόηση μέσω του διαφορετικού του τρόπου σκέψης, ώστε να έχει ένα θετικό αντίκτυπο στην κοινωνία στην οποία ζει.

## Στόχοι του Κεφαλαίου

Βασικός στόχος του κεφαλαίου αποτελεί η εμπλοκή των εκπαιδευομένων στην ανάπτυξη των στόχων του μαθήματος, γεγονός που θα πρέπει να βασίζεται στο πλαίσιο που προσδιορίστηκε προηγουμένως. Ο στόχος είναι οι εκπαιδευόμενοι να είναι σε θέση να πετύχουν μια αποτελεσματική ένταξη κατά την εξάσκηση της δικής τους κοινωνικής ζωής έξω από την αίθουσα διδασκαλίας. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι είναι εύκολο να αναγνωριστεί η τάξη από τους εκπαιδευόμενους ως ένα προστατευόμενο μέρος από ένα περιβάλλον που δημιουργήθηκε για να ευνοήσει την ένταξη. Ο στόχος που οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να φτάσουν αφορά την πρακτική και χειροπιαστή εμπειρία της καθημερινής ζωής, εκτός του διαμορφωτικού πλαισίου. Αυτό σημαίνει ότι μέσα στην τάξη, οι εκπαιδευτές είναι σημαντικό να εξοπλίζουν τους εκπαιδευόμενους με κάποια εργαλεία που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν οποιαδήποτε στιγμή από τους τελευταίους.



Εμφανίζεται μια ανάγκη για κατάρτιση, η οποία θα εξασφαλίζει την αντιμετώπιση των εμποδίων της καθημερινής ζωής των εκπαιδευομένων. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να είναι σε θέση να αναδημιουργήσουν και να επιτύχουν μια ευέλικτη και πλήρη ολοκλήρωση μέσα σε μια κοινωνική ζωή με σκοπό να είναι απόλυτα ανεξάρτητοι και αναμφίβολα εμπλεκόμενοι. Αυτή είναι η βάση που καταδεικνύει πόσο σημαντική είναι η άμεση και ουσιαστική εμπλοκή των εκπαιδευομένων σε αυτή τη φάση της μάθησης. Και δεν έχει να κάνει με τη συμβολή ενός μόνο ατόμου, αλλά με την απτή δραστηριότητα όλων.

### **Προκλήσεις για τους Εκπαιδευόμενους**

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευόμενοι είναι πολλαπλές. Πρώτα απ' όλα προσπαθούν να ξεπεράσουν το επικοινωνιακό εμπόδιο που οφείλεται στην ελάχιστη ή στην ελλιπή γνώση της γλώσσας. Για μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική ένταξη στην κοινωνική δυναμική θα χρειαστεί να ενεργήσετε έτσι, ώστε το χάσμα αυτό να είναι όσο το δυνατόν μειωμένο. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, οι εκπαιδευτές θα πρέπει να επιλύσουν κάποια προβλήματα συμπεριφορικής φύσης. Είναι πιθανό να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των μοντέλων συμπεριφοράς που έχουν μάθει στη χώρα καταγωγής τους και της κοινωνικής ζωής στη χώρα στην οποία ζουν. Είναι απαραίτητο να κατανοήσουν την ενσωμάτωση των δικών τους μοντέλων με αυτά που προτείνουν οι άλλοι, χωρίς κρίση, αλλά με μια εποικοδομητική σύγκριση. Θα πρέπει να αποδεχθούν λοιπόν διαφορετικά κοινωνικά πρότυπα, να κατανοήσουν τους κανόνες και να πράξουν σωστά. Τέλος, πρέπει να τα εφαρμόσουν στην πράξη όπως προέκυψαν στην τάξη μέσω της σύγκρισης. Αυτό που πρέπει να συνειδητοποιήσουν είναι τη δική τους αυτόνομη ικανότητα να ζήσουν σε οποιοδήποτε κοινωνικό περιβάλλον.

### **Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτικούς**

Η συμμετοχή σε μια πολυπολιτισμική τάξη απαιτεί μια συνεχή συζήτηση. Αυτό μπορεί να φαίνεται πολύ δύσκολο, αλλά με μερικές συμβουλές τα πάντα θα γίνουν ευκολότερα. Το πιο σημαντικό είναι να καταλάβετε τι υπάρχει πίσω από την έννοια της διαφοράς. Αν ξεκινήσετε με την άποψη ότι «η ιδέα μου είναι σωστή και ότι οι άλλες είναι λάθος, μόνο και μόνο επειδή είναι διαφορετικές», θα ενισχύσετε τα κοινωνικά εμπόδια που προσπαθείτε να κατεδαφίσετε. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να καταλάβετε ότι η έννοια της διαφοράς δεν σχετίζεται με κάποιο επίθετο που την ταξινομεί. Η διαφορετικότητα δεν είναι ούτε σωστή ούτε λανθασμένη, είναι απλώς διαφορετική. Και πάνω απ' όλα, σας επιτρέπει να γίνετε πλουσιότεροι στη γνώση. Στην πραγματικότητα, γνωρίζετε ήδη το μοντέλο που έχετε μάθει και, ως εκ τούτου, γνωρίζοντας ένα διαφορετικό από το δικό σας μπορεί να προσθέσει κάποια αξία σε αυτά που ήδη γνωρίζετε.

Για να συγκεντρώσετε τον πλούτο που κρύβεται πίσω από τους διαφορετικούς πολιτισμούς με τους οποίους έρχεστε σε επαφή, πρέπει να ακούτε και να δίνετε προσοχή στους άλλους. Πρέπει να σέβεστε όλες τις ιδέες που εκφράζονται και να μην κρίνετε. Πριν να αποφασίσετε ότι κάτι δεν είναι σωστό για

εσάς, πρέπει να βάλετε τον εαυτό σας στη θέση του άλλου. Δεν γνωρίζετε την ιστορία του και τον λόγο για τον οποίο έχει διαφορετικό τρόπο να αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα. Πρέπει να ακούτε και να εγκαταλείπετε το κάθε στερεότυπο που σας επιβάλλουν οι πεποιθήσεις σας.

Η αναθεώρηση των πεποιθήσεων σας θα σας φέρει σε μία πιο δεκτική ψυχολογική κατάσταση και συνεπώς θα είσαστε πιο δεκτικοί και ικανοί να εμπλουτιστείτε με νέες εμπειρίες. Κανείς δεν θα σας επιβάλει να υιοθετήσετε μια διαφορετική ιδέα από τη δική σας. Η πεποίθηση κάποιου άλλου δεν είναι ανάγκη να γίνει δική σας. Αλλά πρέπει να εμπλουτιστείτε με κάποιες γνώσεις που με μια απλή επίκριση δεν θα είχατε ποτέ.

### Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος

| Τίτλος Μαθήματος                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <p><b>Ενημέρωση για τις πιθανές κρίσιμες καταστάσεις στην διαπολιτισμική επικοινωνία – αλληλεπίδραση με τον «άλλο»</b></p> |
| Υλικά                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                            |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ένας υπολογιστής με ηχεία και πρόσβαση στο διαδίκτυο, βιντεοπροβολέας και οθόνη.</li> <li>• Πηγές βίντεο για την παρουσίαση σεναρίων πολιτισμικών περιστατικών στην πραγματική ζωή. Τα βίντεο μπορεί να είναι διαφορετικά, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και το υπόβαθρο των εκπαιδευομένων. Ακολουθούν μερικά παραδείγματα σύντομων βίντεο, που έχουν ληφθεί από το YouTube, τα οποία έχουν ένα κοινό: χρησιμοποιούν όλα μια ελαφρώς χιουμοριστική προσέγγιση, ενώ παράλληλα σέβονται τη διαφορετικότητα. Αυτή η προσέγγιση είναι χρήσιμη για να μην αγχωθούν οι εκπαιδευόμενοι και να διευκολυνθεί η διεξαγωγή των επακόλουθων δραστηριοτήτων.</li> </ul> <p>Διαφημίσεις της HSBC για τις Πολιτισμικές Διαφορές<br/> <a href="https://www.youtube.com/playlist?list=PLAEKUX2eV4jJEgwQnxJjXjIz09G7GGk7f">https://www.youtube.com/playlist?list=PLAEKUX2eV4jJEgwQnxJjXjIz09G7GGk7f</a><br/>           10 Εκπληκτικοί Τρόποι Προσβολής Ατόμων σε Άλλες Χώρες<br/> <a href="https://youtu.be/UTE0G9amZnk">https://youtu.be/UTE0G9amZnk</a><br/>           Διαπολιτισμικά Ζευγάρια Μοιράζονται Παρεξηγήσεις<br/> <a href="https://youtu.be/OOdJ4l5IRFk">https://youtu.be/OOdJ4l5IRFk</a><br/>           Δύση vs Ανατολή – Πολιτιστική Αντίληψη<br/> <a href="https://youtu.be/GyRVgKWD0uM">https://youtu.be/GyRVgKWD0uM</a></p> |                                                                                                                            |

## Διάρκεια

2 ώρες

## Μαθησιακοί Στόχοι

Οι στόχοι του σχεδίου μαθήματος είναι οι παρακάτω:

- Η διαχείριση της ικανότητας για διαπολιτισμική επικοινωνία.
- Η αντιμετώπιση των επικοινωνιακών διαφορών σε ένα πολυπολιτισμικό εργασιακό περιβάλλον.
- Ο χειρισμός κοινών περιπτώσεων επικοινωνίας σε κοινά πραγματικά σενάρια.
- Η πλαίσιωση των γλωσσικών δεξιοτήτων και ο συσχετισμός τους με καθημερινές επικοινωνιακές συμπεριφορές.
- Να επιτραπεί στους μαθητές να δοκιμάσουν την επικοινωνιακή τους δημιουργικότητα.

## Δραστηριότητες

**Εισαγωγική δραστηριότητα γνωριμίας:** Οι εισαγωγικές δραστηριότητες γνωριμίας μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο βοηθώντας τους νέους να ενσωματωθούν και να συνδεθούν μεταξύ τους σε ένα ομαδικό περιβάλλον. Μπορούν, επίσης, να ενισχύσουν τη διδασκαλία σας συμβάλλοντας στην τόνωση της συνεργασίας και της συμμετοχής.

Όλοι οι εκπαιδευόμενοι παρουσιάζουν την οικογένειά τους και το οικογενειακό τους δέντρο. Αυτό θα τους επιτρέψει να εξερευνήσουν τη δική τους πολιτισμική κληρονομιά με τις οικογένειές τους πριν την φέρουν στην ομάδα.

**Δραστηριότητα 1:** Ο εκπαιδευτής εισαγάγει την τεχνική κρίσιμων περιστατικών, εξηγώντας πώς είναι σχεδιασμένη για α) να αυξήσει την ευαισθησία των μαθητών για πιθανές διαπολιτισμικές συγκρούσεις, β) να ενισχύσει την ικανότητα κάποιου να βλέπει τις διαπολιτισμικές καταστάσεις από τη θέση του άλλου και γ) να διαπραγματεύεται επιτυχημένες στρατηγικές αντιμετώπισης πολιτιστικών περιστατικών. Ο εκπαιδευτής μπορεί να επιλέξει παραδείγματα από τα υπάρχοντα υλικά (π.χ. την συλλογή των βίντεο του YouTube) ή να πει καινούρια με βάση τις δικές του εμπειρίες.

**Δραστηριότητα 2:** Ο κύκλος της βιωματικής εκμάθησης

Ο εκπαιδευτής ζητά από τους εκπαιδευόμενους να περιγράψουν μια προσωπική συνάντηση που ήταν κάτι λιγότερο από ικανοποιητική. Αυτή η συνάντηση μπορεί να ήταν με κάποιον από τον δικό τους πολιτισμό ή από κάποιον άλλον πολιτισμό. Ωστόσο, αυτή η συνάντηση πρέπει να πραγματοποιήθηκε σε δημόσιο χώρο (ταχυδρομείο, υπεραγορά, σχολείο, χώρο εργασίας, ...). Οι εκπαιδευόμενοι λαμβάνουν ένα στυλό και ένα κομμάτι χαρτί, και τους δίνεται αρκετός χρόνος για να περιγράψουν την εμπειρία τους με λίγες προτάσεις.

Οι εκπαιδευόμενοι θα διαβάσουν τις ιστορίες τους και ολόκληρη η ομάδα θα επιλέξει από κοινού 2 ιστορίες (Α και Β), οι οποίες είναι πιο κοντά στις δικές τους εμπειρίες.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτής χωρίζει την τάξη σε δύο ομάδες - Α και Β. Οι εκπαιδευόμενοι σε κάθε ομάδα θα κληθούν να μοιραστούν τη γνώμη τους για την ιστορία, να συμπληρώσουν τις λεπτομέρειες που ενδεχομένως έχουν χάσει και να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον να διευκρινίσουν σημεία που μπορεί να ήταν μπερδεμένα.

Ο εκπαιδευτής προτείνει στις ομάδες να συμμετάσχουν σε μια δραστηριότητα παιχνιδιού ρόλων. Κάθε ομάδα θα προετοιμάσει το σκηνικό και θα εκτελέσει την ιστορία που έχουν ήδη αναλύσει. Οι εκπαιδευόμενοι θα λάβουν αρκετό χρόνο για να προετοιμάσουν το σενάριο του παιχνιδιού ρόλων.

Η ομάδα «Ιστορία Α» εκτελεί το σενάριο του παιχνιδιού ρόλων για πρώτη φορά, από την αρχή μέχρι το τέλος. Ο εκπαιδευτής θα ζητήσει από την ομάδα με την «Ιστορία Α» να εκτελέσει και πάλι το σενάριο, αλλά αυτή τη φορά οι εκπαιδευόμενοι της ομάδας με την «Ιστορία Β» θα κληθούν να σταματήσουν το παιχνίδι, όταν το κρίνουν απαραίτητο, προκειμένου να αντικαταστήσουν ένα ή περισσότερους από τους «ηθοποιούς» και να απαγγείλουν μια αποτελεσματική επικοινωνιακή στρατηγική για την επίλυση του κρίσιμου περιστατικού.

Στη συνέχεια, οι ομάδες ανταλλάζουν θέσεις και επαναλαμβάνουν την άσκηση.

**Δραστηριότητα 3:** Αυτό το παιχνίδι συνιστάται για εκπαιδευόμενους μεσαίου επιπέδου.

Με βοήθεια της τάξης, ο εκπαιδευτής σημειώνει στον πίνακα μια σειρά από 4/5 ερωτήσεις (Πώς το αποκαλείτε; Τι κάνετε όταν...; Αθλητισμός κ.λπ.).

Σε ζευγάρια, οι εκπαιδευόμενοι θέτουν ερωτήσεις. Όταν τελειώσουν, αλλάζουν ομάδες, αλλά ... προσοχή! Με τον νέο συνεργάτη θα πρέπει να μιμηθούν τον προηγούμενο συνεργάτη - και στη συνέχεια να απαντήσουν στις ερωτήσεις προσπαθώντας να θυμηθούν τις απαντήσεις του (ή να τις διαβάσουν αν έχουν πάρει σημειώσεις).

Όταν τελειώσουν, αλλάζουν και πάλι τον συνεργάτη τους: πάντα παίρνοντας την προσωπικότητα του προηγούμενου.

Μετά από μερικές ανταλλαγές, τα πάντα κρύβονται. Ο καθένας πρέπει τώρα να απαντήσει στις ερωτήσεις μιμώντας τον τελευταίο του συνεργάτη και οι άλλοι θα πρέπει να μαντέψουν ποιος είναι.

Μπορείτε να ολοκληρώσετε με ένα γύρο σύντομων «κανονικών» παρουσιάσεων: ο καθένας είναι ο εαυτός του.

**Δραστηριότητα 4:** Οι Σημαίες είναι μια δραστηριότητα γνωριμίας, βοηθώντας τους εκπαιδευόμενους να εκφράσουν το τι είναι σημαντικό για αυτούς ή περισσότερες πληροφορίες για τους εαυτούς τους. Να παρέχετε μεγάλα κομμάτια χαρτιού, μαρκαδόρους και μπογιές. Ζητήστε από κάθε εκπαιδευόμενο να σχεδιάσει μια σημαία η οποία περιέχει μερικά σύμβολα ή εικόνες που περιγράφουν ποιοι είναι, τι είναι σημαντικό για αυτούς ή τι απολαμβάνουν.

Κάθε σημαία πρέπει να χωρίζεται σε 4 ή 6 τμήματα. Κάθε τμήμα μπορεί να περιέχει μια εικόνα, π.χ. αγαπημένο συναίσθημα, αγαπημένο φαγητό, χόμπι, δεξιότητα, τόπο γέννησης, οικογένεια, θρησκευτική πίστη. Δώστε σε όλους 20 λεπτά για να σχεδιάσουν τις σημαίες τους.

Ζητήστε από κάποιες ομάδες να μοιραστούν τις σημαίες τους και να εξηγήσουν την έννοια που σχεδίασαν.

## Αξιολόγηση

Ο εκπαιδευτής θα καθοδηγήσει την ομάδα σε ένα προβληματισμό που θα εστιάζει στα ακόλουθα σημεία:

*Είναι δύσκολο να βρείτε δύο άτομα που έχουν τις ίδιες εμπειρίες και να τις ερμηνεύουν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Η κατάσταση αυτή γίνεται ακόμα πιο περίπλοκη όταν οι δύο άνθρωποι προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς.*

*1. Πώς είναι δυνατόν δύο ή περισσότερα άτομα να βιώσουν τα ίδια γεγονότα και να τα ερμηνεύσουν εντελώς διαφορετικά;*

*2. Πώς αισθανθήκατε όταν μπήκατε στη θέση ενός άλλου ατόμου με διαφορετική οπτική γωνία;*

## Επιπρόσθετες Δραστηριότητες

Ο εκπαιδευτής μπορεί να ζητήσει από τους εκπαιδευόμενους να απαντήσουν στην ακόλουθη ερώτηση: *Είχατε ποτέ την εμπειρία του να μην είστε σίγουροι ποιοι κανόνες είναι πιο κατάλληλοι σε μια κατάσταση στην καθημερινή ζωή;*



*«Κανένας πολιτισμός δεν μπορεί να ζήσει εάν επιχειρήσει να είναι αποκλειστικός.»*

*Mahatma Gandhi*

## Κεφάλαιο 5 – Διαπροσωπικές Σχέσεις





## Εισαγωγή

Οι «Διαπολιτισμικές Σχέσεις» περιλαμβάνουν, σε ένα θεμελιώδες επίπεδο, το να βλέπει κανείς τον εαυτό του και τον κόσμο μέσα από τα μάτια κάποιου άλλου. Οι διαπροσωπικές σχέσεις διαμορφώνονται στο πλαίσιο κοινωνικών, πολιτισμικών και άλλων επιρροών. Το γενικό πλαίσιο μπορεί να ποικίλει, από οικογενειακές ή συγγενικές σχέσεις, σε φιλίες και γάμους, σχέσεις με συνεργάτες, χώρους εργασίας,



λέσχες, γειτονιές και χώρους λατρείας. Οι σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ανθρώπων από κάποιον πολιτισμό έχουν ήδη αναπτυχθεί, όταν έχουν ηλικιωθεί. Για το λόγο αυτό, η πολιτιστική, εθνοτική, φυλετική και θρησκευτική ποικιλομορφία στις τάξεις μας έχει γίνει αναπόφευκτη (Kirkwood, 2001· Carron, 2004).

Στον σημερινό παγκοσμιοποιημένο κόσμο, έχει γίνει πολύ απλό φαινόμενο να συναντάμε ανθρώπους με κάθε είδους πολιτιστικό υπόβαθρο. Για παράδειγμα, οι σύντροφοι σε μικτούς γάμους μπορεί να υποστηρίζουν τις θρησκευτικές πεποιθήσεις ο ένας του άλλου, αλλά εξακολουθούν συχνά να αντιμετωπίζουν απροσδόκητα ζητήματα. Οι διαφορές στον τρόπο που οι άνθρωποι σε αυτούς τους γάμους γιορτάζουν ορισμένες επετείους ή που έχουν διατροφικούς περιορισμούς είναι αναμενόμενοι. Συχνά αντιμετωπίζουν επιπρόσθετους αγώνες και προκλήσεις στον τομέα της γονικής μέριμνας. Η ανατροφή ενός παιδιού οδηγεί πάντα σε συγκρούσεις εάν οι γονείς δεν σκέφτονται με παρόμοιο τρόπο για το θέμα. Για τους γονείς σε μικτούς γάμους, αυτές οι συγκρούσεις συχνά πολλαπλασιάζουν τα ζητήματα.

## Στόχοι του Κεφαλαίου

Το παρόν κεφάλαιο αποσκοπεί στα ακόλουθα:

- να γεφυρωθούν οι διαφορές (σχετικές με φυλή, πολιτισμό, τάξη, φύλο, θρησκεία, γνώμη ... κτλ) και να τύχουν αποτελεσματικής διαχείρισης οι πολιτισμικές συγκρούσεις.
- να αντιμετωπιστεί η θρησκευτική ποικιλομορφία με αμοιβαίο σεβασμό και τα ανθρώπινα δικαιώματα να χαρακτηρίζουν τις καλές πρακτικές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης που σχετίζονται με τη θρησκευτική διαφορετικότητα.
- να ενισχύσει την αποδοχή των διαφορετικών πεποιθήσεων, χωρίς να χάσει κάποιος τις δικές του πεποιθήσεις.

Η ποικιλία είναι το καρύκευμα της ζωής και όσο σεβόμαστε τις αποφάσεις ο ένας του άλλου, η κάθε περίεργη διαφωνία δεν θα σταθεί εμπόδιο στη ζωή και την ευτυχία μας.

## Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους

Τα προβλήματα της διαπολιτισμικής επικοινωνίας συνήθως προέρχονται από προβλήματα στη μετάδοση των μηνυμάτων. Στην επικοινωνία μεταξύ ανθρώπων του ίδιου πολιτισμού, ο άνθρωπος που λαμβάνει το μήνυμα το ερμηνεύει βάσει αξιών, πεποιθήσεων και προσδοκιών για συμπεριφορά παρόμοιων με εκείνων του ατόμου που έστειλε το μήνυμα. Ωστόσο, όταν ο παραλήπτης του μηνύματος είναι ένα άτομο από διαφορετική κουλτούρα, ο δέκτης χρησιμοποιεί πληροφορίες από τον πολιτισμό του για να ερμηνεύσει το μήνυμα. Το μήνυμα που ερμηνεύει ο δέκτης μπορεί να είναι πολύ διαφορετικό από αυτό που είχε πρόθεση να στείλει ο ομιλητής. Αν οι εκπαιδευόμενοι είναι ανοιχτόμυαλοι, μπορούν να δεχθούν τις ερμηνείες των άλλων χωρίς δυσκολία. Αν είναι στενόμυαλοι, απορρίπτουν κάθε πρόταση που διαφέρει από τη δική τους (ALEF-VAHID, 2011).

Οι ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι στο πλαίσιο διαπολιτισμικές συναντήσεων περιλαμβάνουν:

- Αντιμετώπιση θρησκευτικών διαφορών
- Απώλεια ταυτότητας
- Καθημερινές διαφωνίες για μικρά πράγματα - μαγειρική, υγιεινή, πρότυπα, τελετουργίες κ.λπ.
- Διαφορετικές ιδέες για το νόημα της αγάπης, της οικογένειας και των σχέσεων
- Διαφορετικές μέθοδοι αντιμετώπισης των συγκρούσεων
- Μη υποστηρικτικές οικογένειες

Μερικά από τα βασικά θρησκευτικά ζητήματα στις διαπροσωπικές και συντροφικές σχέσεις περιλαμβάνουν:

- Αταίριαστες πεποιθήσεις - Δύο άνθρωποι μπορεί να αγαπούν ο ένας τον άλλον για άλλους λόγους, αλλά αν ένα ζευγάρι δεν μπορεί να συμφωνήσει σε θεμελιώδεις αξίες, μπορούν να προκύψουν συγκρούσεις.
- Μεγαλώνοντας παιδιά - Όταν δύο άτομα με δύο διαφορετικές θρησκείες έχουν ένα παιδί, πρέπει να καταλήξουν σε κάποιο είδος συμφωνίας για το πώς θα μεγαλώνουν το παιδί αυτό. Τους διδάσκουν και για τις δύο θρησκείες και αφήνουν το παιδί να αποφασίσει όταν θα είναι αρκετά μεγάλος; Ή, επιλέγουν μια θρησκεία;
- Ενοχή - Οι ιδεολογίες με τις οποίες μεγαλώσαμε δεν μας αφήνουν ποτέ πραγματικά. Ακόμα κι αν φτάσετε σε ένα σημείο της ζωής σας όπου χάνετε ή αλλάζετε την πίστη σας, αυτοί οι πυρήνες με τους οποίους μεγαλώσατε μπορούν να αφήσουν το σημάδι τους. Η ενοχή είναι ένα μεγάλο μέρος του να αφήνεις κάποιες ή όλες τις πεποιθήσεις και τις πρακτικές σου και αυτή η ενοχή μπορεί γρήγορα να οδηγήσει τον έναν από τους δύο να μισεί τον άλλο επειδή τους απομάκρυνε από τη σχέση τους.

## Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτικούς

Κάθε σχέση έχει και μια σύγκρουση, το πόσο υγιής είναι η σχέση εξαρτάται από το πώς χειριζόμαστε τη σύγκρουση, θετικά ή αρνητικά. Η σύγκρουση η οποία χρησιμοποιείται με θετικό τρόπο, μπορεί να βοηθήσει στην αποσαφήνιση των δικαιωμάτων, στην εδραίωση της εξουσίας ανάμεσα στους ρόλους, στη διάκριση των ορίων, στην πολιτική της επικοινωνίας και στην παροχή μιας συναισθηματικής διεξόδου για την έκφραση των αρνητικών συναισθημάτων (Noller & Fitzpatrick, 1993).

Η διαπολιτισμική σύγκρουση απαιτεί να είμαστε ευαίσθητοι στις διαφορές και τις ομοιότητες σε ένα ευρύ φάσμα πολιτισμικών και περιστασιακών παραγόντων που επηρεάζουν το διαπολιτισμικό συγκρουσιακό επεισόδιο (Ting-Toomey). Για να διαπραγματευτούν αποτελεσματικά τις απαιτήσεις των συγκρούσεων, οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να έχουν επίγνωση της εθνικής τους ταυτότητας. Όπως όλες οι περιστάσεις επικοινωνίας, η διαπολιτισμική επικοινωνία απαιτεί συμπόνια, ευελιξία και υπομονή, καθώς και προσπάθεια να κατανοηθούν οι προκαταλήψεις που είναι στο κέντρο του περιβάλλοντος, όταν λαμβλάνονται διατυπώνονται κρίσεις για τις μορφές σύγκρουσης των άλλων ανθρώπων.

Οι ακόλουθες στρατηγικές συνιστώνται για να βοηθήσουν την επικοινωνία ανθρώπων με διαφορετικά συστήματα πεποιθήσεων:

- Δεξιότητες επικοινωνίας. Η έρευνα έχει δείξει ότι η ανοικτή επικοινωνία σχετικά με τον πολιτισμό και την πίστη ενός ατόμου, καθώς και η υποστήριξη για την πολιτισμό και την πίστη του σχετίζονται με τη μείωση της θλίψης στις σχέσεις.
- Ένας ισχυρός, συνεκτικός δεσμός σε μία σχέση είναι ένας ισχυρός προγνωστικός παράγοντας της επιτυχίας στις διαπροσωπικές σχέσεις.
- Σεβασμός και ανοχή για τις διαφορές. Αυτή η στρατηγική έχει σχεδιαστεί για να διατηρεί ξεχωριστές και μοναδικές πεποιθήσεις με την κατανόηση ότι δεν είναι αποδεκτό να αρνηθεί κανείς την ταυτότητα του άλλου.
- Ευέλικτη διασύνδεση με τα δύο συστήματα, διατηρώντας τα ταυτόχρονα ξεχωριστά. Εύρεση κοινών στοιχείων της πίστης και της πρακτικής. Αυτή η στρατηγική απαιτεί το ζευγάρι να διαπραγματευτεί τις έννοιες των θρησκευτικών πρακτικών τους για να οικοδομήσει κατανόηση και σύνδεση. Διασχίζουν θρησκευτικά σύνορα και γιορτάζουν και τις δύο θρησκείες.
- Ανακατασκευή νέων τελετουργιών, παραδόσεων και συμβόλων της πίστης και της ταυτότητας των συνδυασμένων συστημάτων. Αυτοί οι άνθρωποι εξυπηρετούν τις οικογένειές τους μέσω της αναδόμησης και συχνά της οικειοποίησης της θρησκείας, ώστε η νέα μορφή των συνδυασμένων τους πίστσεων να εξυπηρετεί τις ανάγκες της πίστης τους χωρίς να προσβάλλει κανέναν στην οικογένεια.

## Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος

| Τίτλος Μαθήματος                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <b>Διαπροσωπικές σχέσεις</b><br><i>(συμπεριλαμβανομένου του γάμου και των επιπτώσεων της θρησκείας, του πολιτισμού, της εθνότητας σε αυτόν)</i> |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                 |
| Υλικά                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                 |
| Απαραίτητα υλικά για την δραστηριότητα: <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Πίνακας και μαρκαδόροι</li> <li>▪ Φύλλα εργασίας</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                 |
| Διάρκεια                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                 |
| 2 ώρες                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                 |
| Μαθησιακοί Στόχοι                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                 |
| Οι μαθησιακοί στόχοι είναι οι ακόλουθοι: <ul style="list-style-type: none"> <li>• να επιστήσει την προσοχή των εκπαιδευομένων στις επιπτώσεις του πολιτισμού, της θρησκείας, της εθνότητας στις διαπροσωπικές σχέσεις.</li> <li>• να ενισχύσει την κατάλληλη ανταπόκριση, αποτελεσματική και με σεβασμό.</li> <li>• να δημιουργηθούν θετικές και επικοδομητικές σχέσεις με τους «άλλους»</li> <li>• να ενισχυθεί η συγκριτική σκέψη, χωρίς προκαταλήψεις για τις πολιτισμικές διαφορές</li> </ul>                                             |                                                                                                                                                 |
| Δραστηριότητες                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                 |
| <b>Εισαγωγική Δραστηριότητα Γνωριμίας:</b> Ο εκπαιδευτής κάνει απλές ερωτήσεις γνωριμίας που βοηθούν τους εκπαιδευόμενους να αισθανθούν ότι είναι μέρος μιας ομάδας και τους επιτρέπει να εκφράσουν την προσωπικότητά τους ή ενδιαφέροντα πράγματα για αυτούς. Τέτοιου είδους ερωτήσεις μπορεί να είναι οι εξής: <i>Ποιος είναι ο στόχος που θα θέλατε να επιτύχετε στη ζωή σας; Όταν ήσασταν μικρός ποιος ήταν ο αγαπημένος σας ήρωας και γιατί; Ποιος είναι ο ήρωάς σας τώρα; Ποια είναι η αγαπημένη δραστηριότητα που πρέπει να κάνετε</i> |                                                                                                                                                 |

το καλοκαίρι; Εάν κάποιος έκανε μια ταινία για τη ζωής σας, θα ήταν ένα δράμα, ρομαντική κωμωδία, δράση, ταινία επιστημονικής φαντασίας; Ποιο είναι ένα φαγητό που δεν θα θέλατε να ξαναδοκιμάσετε; Εάν είχατε την ευκαιρία να αλλάξετε κάτι στη ζωή σας, τι θα αλλάζατε; κ.λπ.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτής εκτυπώνει φυλλάδια με ιδέες ερωτήσεων και αφήνει τους εκπαιδευόμενους να επιλέξουν από τη λίστα. Πρώτα ο εκπαιδευτής παρουσιάζει τον εαυτό του και στη συνέχεια ζητάει το ίδιο από το πρώτο άτομο.

Παράδειγμα: «Το όνομά μου είναι *Fatma*. Θέλω να μάθω εάν προτιμάτε να μιλάτε σε ένα μεγάλο ακροατήριο ή να κρατάτε ένα φίδι». Αφού απαντήσει κάποιος, πρέπει να πει το όνομά του και να κάνει στο επόμενο άτομο μια άλλη ερώτηση και ούτω καθεξής. (Εάν ορισμένες απαντήσεις είναι αξιοσημείωτες, μπορούν να επιλεγούν για να συζητηθούν). Μερικά παραδείγματα ερωτήσεων: Θα προτιμούσατε να περπατήσετε στο φεγγάρι ή να επισκεφθείτε το βυθό της θάλασσας; Θα προτιμούσατε να οδηγείτε ένα πολύ ωραίο αυτοκίνητο ή να έχετε ένα πανέμορφο σπίτι; Θα προτιμούσατε να έχετε υπερφυσικές ικανότητες ακοής ή να είστε σε θέση να δείτε από μεγάλες αποστάσεις; Θα προτιμούσατε να παρευρεθείτε σε ένα μεγάλο πάρτι ή να έχετε ένα ιδιωτικό δείπνο με μόνο ένα άτομο;

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτής ζητά από το κάθε άτομο να αποκαλύψει κάτι πραγματικό και κάτι ψεύτικο, όταν παρουσιάζει τον εαυτό τους. Οι άλλοι πρέπει να μαντέψουν ποιος είναι ποιος.

Τέλος, ο εκπαιδευτής χωρίζει την τάξη σε ομάδες των δύο ατόμων. Κάθε άτομο μιλάει για τον εαυτό του στον άλλο. Μετά και την ανταλλαγή, οι συνεργάτες παρουσιάζουν ο ένας τον άλλον στην τάξη.

## Αξιολόγηση

**Ομαδική Αξιολόγηση (20 λεπτά):** Οι εκπαιδευόμενοι από διάφορους πολιτισμούς καλούνται να σημειώσουν ερωτήσεις που θα τους βοηθήσουν να γνωρίσουν ο ένας τον άλλον και να φέρουν κάτι σημαντικό από τον πολιτισμό τους την επόμενη μέρα.

## Επιπρόσθετες Δραστηριότητες

Ο εκπαιδευτής μπορεί να επεκτείνει το σχέδιο μαθήματος διεξάγοντας τις ακόλουθες προτεινόμενες επιπρόσθετες δραστηριότητες:

- Συναντήσεις και αμοιβαίες επισκέψεις
- Ανταλλαγή πληροφοριών σχετικών με τον πολιτισμό και τους τρόπους ζωής Ημέρα Πολιτισμού



«Θα φτάσουμε σίγουρα  
στον προορισμό μας εάν  
δώσουμε τα χέρια.»

*Aung San SuuKyι*



## Κεφάλαιο 6 – Πολυπολιτισμική Ευρώπη



A word cloud with the following words: understanding, diversity, friendship, ethnic, development, race, coexistence, multicultural, group, and intervention. The words are arranged in a cluster, with 'understanding' at the top, 'ethnic' in the middle, and 'group' and 'intervention' at the bottom. The colors of the words are green, orange, and yellow.

## Εισαγωγή

Η θρησκευτική και πολιτισμική διαφορετικότητα αποτελεί μία πραγματικότητα, η οποία χαρακτηρίζει τη σύγχρονη Ευρώπη. Η οικοδόμηση μιας πολυπολιτισμικής Ευρώπης είναι μια μεγάλη πρόκληση και απαιτεί τα διάφορα εθνικά κράτη να θεωρούνται και να παρουσιάζονται ως «πολυπολιτισμικά», αναγνωρίζοντας την εθνική κληρονομιά ως πολυπολιτισμική, αναγνωρίζοντας, επίσης, τις εισφορές οποιουδήποτε ατόμου και ομάδας.



Με στόχο την οικοδόμηση συνεκτικών και δημοκρατικών κοινωνιών, πρέπει να εργαστούμε από κοινού για να προωθήσουμε τον σεβασμό του πλουραλισμού ως μέρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, απαιτώντας αμοιβαία κατανόηση και προάγοντας την κοινωνική δικαιοσύνη, τις ίσες ευκαιρίες και τις

πολιτικές ισότητες. Σήμερα, ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν την ποικιλομορφία και την πολυπολιτισμικότητα είναι πολύπλευρος. Είναι πιθανό να εντοπιστούν διαφορετικές πολιτικές και μέτρα σχετικά με την πολυπολιτισμικότητα γύρω από τα σημερινά κράτη μέλη της ΕΕ. Η μετανάστευση και η σημερινή κρίση των προσφύγων θέτουν στο επίκεντρο της συζήτησης τον τρόπο με τον οποίο κάθε ευρωπαϊκή χώρα προωθεί την ένταξη των μεταναστών, των εθνοτικών μειονοτήτων και των προσφύγων. Αποτελεί μεγάλη πρόκληση το να αναπτυχθούν και να τεθούν σε εφαρμογή μέτρα χωρίς αποκλεισμούς, ώστε η κοινωνία να εξελιχθεί σε αυτή τη δυναμική διαδικασία της ολοκλήρωσης και της ειρηνικής συνύπαρξης.

Ο Castles (2005, 2006) προσδιορίζει τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις που σχετίζονται με την ένταξη των μεταναστών και των εθνοτικών μειονοτήτων στις σύγχρονες κοινωνίες. Έτσι, η αφομοίωση, ο διαφορικός αποκλεισμός και η πολυπολιτισμικότητα αντιπροσωπεύουν διαφορετικές στρατηγικές παρέμβασης. Ο ακόλουθος πίνακας συνοψίζει την κύρια ιδέα της κάθε στρατηγικής.

| ΑΦΟΜΟΙΩΣΗ                                                                                                                                                                                                                                                       | ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ                                                                                                                                                                                                                             | ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ                                                                                                                                                                                                                       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Οι μετανάστες παροτρύνονται να μάθουν την εθνική γλώσσα και τις πολιτιστικές πρακτικές των κοινοτήτων στις οποίες διαβιούν. Δείχνει την μεταφορά της εμπιστοσύνης στο νέο περιβάλλον, η οποία καθοδηγεί την ένταξη των μεταναστών και των απογόνων τους στο νέο | Αναφέρεται στην προσωρινή ένταξη των μεταναστών σε ορισμένα υποσυστήματα, όπως στην αγορά εργασίας και το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, αλλά τον αποκλεισμό από άλλα, όπως η πολιτική και πολιτισμική συμμετοχή στην κοινότητα που τους φιλοξενεί. | Αναφέρεται στην απόρριψη του μύθου της ύπαρξης ομοιογενών και μονοπολιτισμικών εθνών-κρατών, αναγνωρίζοντας τα πολιτισμικά και θρησκευτικά δικαιώματα και τον σχηματισμό κοινοτήτων. Θα πρέπει να καθιστά δυνατό το δικαίωμα στη διαφορά. |

|                               |  |  |
|-------------------------------|--|--|
| κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον. |  |  |
|-------------------------------|--|--|

Παρά τη διαφορετική αντιμετώπιση της πολιτισμικής και θρησκευτικής ποικιλομορφίας, οι ευρωπαϊκές κοινωνίες πρέπει να προωθήσουν έναν διάλογο στον οποίο ο κάθε πολιτισμός και θρησκεία θα αναγνωρίζουν τους άλλους ως διαφορετικούς, αλλά όχι ως κατώτερους ή ανώτερους. Η προώθηση του σεβασμού είναι το κλειδί για την οικοδόμηση πολυπολιτισμικών κοινοτήτων με βάση τη διαπολιτισμική προσέγγιση.

Όπως δήλωσε ο Perotti (1997), παρά το γεγονός ότι η πολυπολιτισμικότητα είναι κάτι θετικό, δεν αρκεί να επιτύχουν οι διαφορετικοί πολιτισμοί μια αρμονική συνύπαρξη βασισμένη στον αμοιβαίο σεβασμό και την αλληλεγγύη: θα πρέπει να υπάρχει μια σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ των εν λόγω πολιτισμών. Η διαπολιτισμικότητα μπορεί να θεωρηθεί ως ένα μοντέλο που επιτρέπει την ανάπτυξη και τον πολλαπλασιασμό των προοπτικών, οδηγώντας όχι μόνο σε έναν πολιτισμικό και κοινωνικό εμπλουτισμό αλλά και στη δημιουργία δεσμών μεταξύ ανθρώπων και ομάδων.

Από αυτή την άποψη, η οικοδόμηση μιας πολυπολιτισμικής Ευρώπης πρέπει να περιλαμβάνει:

- νομοθεσία και πρακτικές που δεν κάνουν διακρίσεις σε εθνικό επίπεδο,
- ίσες ευκαιρίες συμμετοχής όλων των ομάδων στην κοινωνία,
- ελευθερία της έκφρασης, η οποία περιλαμβάνει την πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης και την αποδοχή του διαφορετικού,
- τον επαναπροσδιορισμό του όρου «εθνική κληρονομιά» ως «πολυπολιτισμική εθνική κληρονομιά», και
- αναγνώριση των συνεισφορών των διαφόρων ομάδων.

Το πρώτο βήμα είναι να εξετάσουμε τις αξίες μας τόσο ως άτομα, αλλά και ως κοινότητα, να παρατηρούμε και να αναλύουμε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουμε την ποικιλομορφία. Η αυτοσυνειδησία είναι το βασικό στοιχείο για την ανάμειξη διαφορετικών τρόπων ζωής στην καθημερινότητα.

### **Στόχοι του Κεφαλαίου**

Ο κύριος στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι να σκεφτείτε την έννοια της πολυπολιτισμικότητας με όλες τις εφαρμογές και τις επιπτώσεις της, έχοντας ως αφετηρία τη δική σας κοινότητα. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, οι εκπαιδευόμενοι είναι σημαντικό:

- να παρατηρούν την πραγματικότητα από διαφορετικές οπτικές γωνίες,

- να αναγνωρίσουν τη σημασία του διαπολιτισμικού παραδείγματος στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες,
- να γνωρίζουν ποιες είναι οι τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις της ενσωμάτωσης των μεταναστών και των μειονοτήτων που εφαρμόζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να προσδιορίσουν ποιες χαρακτηρίζουν την εθνική στρατηγική που υιοθετήθηκε στη χώρα τους.

### **Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους**

Καθώς οι εκπαιδευόμενοι φέρουν διαφορετικά πολιτισμικά και θρησκευτικά υπόβαθρα, θα πρέπει να διατηρείτε μία ανοιχτή στάση απέναντί τους. Επίσης, είναι σημαντικό να θυμάστε ότι δεν υπάρχει ΜΙΑ αλήθεια, αλλά υπάρχουν ΠΟΛΛΟΙ τρόποι ζωής που δίνουν νόημα στην καθημερινότητα!

### **Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτές**

- Η δημιουργία πολυπολιτισμικών δραστηριοτήτων/ασκήσεων που ζητούν από τους εκπαιδευόμενους να επιλέξουν ένα υπόβαθρο εκτός του δικό τους.
- Ενθάρρυνση της κριτικής σκέψης, αλλά πάντα να αποτρέπετε τις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις.
- Δημιουργία ενός ασφαλούς και δεκτικού μαθησιακού περιβάλλοντος για όλους.
- Η ενίσχυση της πολιτιστικής και διαπολιτισμικής συνείδησης.
- Η ενθάρρυνση της συμμετοχής της κοινότητας και του κοινωνικού ακτιβισμού.
- Κατασκευή του σχεδίου μαθήματος γύρω από τα θέματα και τις έννοιες που ελπίζετε να καλύψετε και στη συνέχεια σχεδιάστε ή επιλέξτε δραστηριότητες που μπορούν να οδηγήσουν στην εξερεύνηση αυτών των θεμάτων ή εννοιών.
- Κάθε φορά που πρόκειται να εισαγάγετε ένα θέμα, κάντε ανοιχτές ερωτήσεις στην ομάδα σας, για να μάθετε τη γνώμη τους. Χρησιμοποιήστε τον άσπρο πίνακα ή φύλλα εργασίας για να σημειώσετε τις συνεισφορές τους και προσπαθήστε να δώσετε ανατροφοδότηση στις απαντήσεις τους.
- Όποτε είναι δυνατό και κατάλληλο, θα πρέπει να δείξετε προθυμία συμμετοχής στις ασκήσεις και τις δραστηριότητες της τάξης. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικό, όταν οι δραστηριότητες απαιτούν ανταλλαγή ιστοριών ή προσωπικές αφηγήσεις.
- Προώθηση της δημιουργικότητας. Πολύ συχνά, οι εκπαιδευτές εξαρτώνται από μία ή δύο δραστηριότητες ή ασκήσεις. Προσπαθήστε να γνωρίσετε καλύτερα την ομάδα σας και να προσαρμόσετε και να τροποποιήσετε τις ασκήσεις ή τις δραστηριότητες εάν είναι απαραίτητο.

## Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος

| Τίτλος Μαθήματος                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                             |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <p><i>Μιλώντας για την πολυπολιτισμικότητα<br/>Τι είδους κοινωνία είναι η δική μου;</i></p> |
| Υλικά                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                             |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Φύλλο εργασίας με μια περίληψη των τριών προσεγγίσεων για την ενσωμάτωση των μεταναστών και των εθνοτικών μειονοτήτων στις σύγχρονες κοινωνίες.</li> <li>• Μερικές φωτογραφίες που να απεικονίζουν την τωρινή πολιτισμική και θρησκευτική διαφορετικότητα στην Ευρώπη.</li> <li>• Ένα βίντεο στο YouTube για την πολυπολιτισμικότητα: <b>Ζώντας σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία</b> (<a href="http://www.youtube.com/watch?v=QQARbiH0lwo">www.youtube.com/watch?v=QQARbiH0lwo</a>)</li> </ul> |                                                                                             |
| Διάρκεια                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                             |
| 2 ώρες                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                             |
| Μαθησιακοί Στόχοι                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                             |
| <p>Οι στόχοι του μαθήματος είναι οι εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ο εντοπισμός διαφορετικών τρόπων αντιμετώπισης της πολιτισμικής και θρησκευτικής διαφορετικότητας, ενθαρρύνοντας την κριτική σκέψη για την κοινωνία.</li> <li>• Η επισήμανση των θετικών και των αρνητικών πτυχών της κοινωνίας όσον αφορά την πολυπολιτισμικότητα.</li> <li>• Η ενίσχυση της διαπολιτισμικής συνείδησης με την παράλληλη δημιουργία ενός ασφαλούς, δεκτικού και επιτυχημένου μαθησιακού περιβάλλοντος για όλους.</li> </ul>    |                                                                                             |

## Δραστηριότητες

**Δραστηριότητα 1:** Ρωτήστε την ομάδα σας τι γνωρίζει για την πολυπολιτισμικότητα στην Ευρώπη. Καταγράψτε τις απαντήσεις τους.

**Δραστηριότητα 2:** Ο εκπαιδευτής θα παρουσιάσει συνοπτικά τις τρεις προσεγγίσεις που γενικώς χαρακτηρίζουν την ένταξη των μεταναστών και των εθνοτικών μειονοτήτων στην Ευρώπη, υποστηριζόμενος από την παρουσίαση φωτογραφιών που συλλέχθηκαν σε διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες (προσπαθήστε να συνδέσετε τις απαντήσεις σε αυτή την παρουσίαση).

Σε μικρές ομάδες, οι εκπαιδευόμενοι θα προβληματιστούν σχετικά με τη δική τους κοινότητα όσον αφορά την αντιμετώπιση της πολυπολιτισμικότητας, επισημαίνοντας τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία. Οι μικρές ομάδες μπορούν στη συνέχεια να παρουσιάσουν τα ευρήματά τους στην ομάδα.

## Αξιολόγηση

**Ομαδική Αξιολόγηση:** Όλες οι ομάδες πρέπει να δημιουργήσουν μια αφίσα για την ιδέα μιας πολυπολιτισμικής Ευρώπης.

## Επιπρόσθετες Δραστηριότητες

**Δραστηριότητα Εξωτερικού Χώρου:** Επισκεφτείτε ένα τοπικό ίδρυμα που ασχολείται με την πολυπολιτισμικότητα επί καθημερινής βάσεως.

Προσκαλέστε έναν ομιλητή από μια διαφορετική κοινότητα στην τάξη σας.

Προετοιμάστε τους εκπαιδευόμενους σας εκ των προτέρων και ζητήστε τους να γράψουν ερωτήσεις για μια συνέντευξη με τον ομιλητή.



*«Αν δεν μπορούμε να δώσουμε ένα τέλος τώρα στις διαφορές μας, τουλάχιστον μπορούμε να κάνουμε τον κόσμο ασφαλή για την διαφορετικότητα.»*

*J.F. Kennedy*



## Κεφάλαιο 7 – Τα πλεονεκτήματα της διαβίωσης σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία



## Εισαγωγή



Ο 21ος αιώνας έγινε μάρτυρας του εκπληκτικά αυξανόμενου σχηματισμού πολυπολιτισμικών κοινωνιών όπου ένας μεταβλητός αριθμός εθνοτήτων διαμένουν μαζί. Τα μέλη της κοινωνίας επωφελούνται κυρίως από αυτή τη συνύπαρξη αλλά μπορούν, επίσης, να αντιμετωπίσουν και προκλήσεις. Από την ενίσχυση της οικονομίας έως τον πολιτισμικό εμπλουτισμό της χώρας φιλοξενίας, τα πλεονεκτήματα είναι πολλά και ποικίλουν ανάλογα με τη στάση των ανθρώπων. Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλύσουμε τα πλεονεκτήματα της διαβίωσης σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις και παρέχοντας συμβουλές για τους εκπαιδευόμενους με έναν συμπεριληπτικό και πρακτικό τρόπο.

**IRENE MOSS** (Διαμεσολαβήτρια της Νέας Νότιας Ουαλίας και πρώην Επίτροπος κατά των Ρατσιστικών Διακρίσεων, Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών)

*«Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι μόνο και μόνο επειδή μια χώρα έχει ανθρώπους από πολλούς πολιτισμούς δεν σημαίνει ότι είναι πολυπολιτισμική. Σημαίνει κάτι περισσότερο από απλά να βλέπουμε πολλά διαφορετικά πρόσωπα... η πολυπολιτισμικότητα είναι, βέβαια, βαθύτερη από αυτό. Μιλάμε για άτομα που έχουν ίσα δικαιώματα: μιλάμε για τη μη διάκριση των ανθρώπων άλλων εθνών ή φυλών, για την πλήρη χρήση των δεξιοτήτων και υπηρεσιών που έχει να προσφέρει ένα πρόσωπο ενός άλλου υποβάθρου ή πολιτισμού και την πλήρη ενθάρρυνση αυτής της χρήσης. [Συνέντευξη για το «Making Multicultural Australia», 1996]*

## Στόχοι του Κεφαλαίου

- Η αντιμετώπιση των στερεοτύπων και της ρατσιστικής συμπεριφοράς.
- Η δημιουργία ενός θετικού περιβάλλοντος μάθησης για όλους ενθαρρύνοντας την αλληλεπίδραση μεταξύ των εκπαιδευομένων.
- Η ενίσχυση της πολιτισμικής συνείδησης και η προώθηση της κοινωνικής ένταξης.
- Η προώθηση της αποδοχής και του σεβασμού των άλλων πολιτισμών.
- Η κατανόηση των πλεονεκτημάτων μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.
- Η παροχή συμβουλών και η ενίσχυση δεξιοτήτων για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που μπορεί να αντιμετωπίσουν σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

## Τα Πλεονεκτήματα

Η πολυπολιτισμικότητα φέρνει μια σειρά ωφελημάτων στην κοινωνία όχι μόνο σε προσωπικό, αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο. Επιτρέπει στους ανθρώπους να βιώσουν διαφορετικούς τρόπους ζωής, για παράδειγμα άλλες γλώσσες, θρησκείες, μορφές τέχνης, συμπεριφορές και παραδόσεις. Γνωρίζοντας τον «άλλο», γνωρίζουμε περισσότερο για τον εαυτό μας, γινόμαστε δεκτικοί και ανοιχτόμυαλοι. Οι πολυπολιτισμικές γειτονιές εμπλουτίζουν τις κοινότητές μας και γεφυρώνουν τις διαφορές. Η πολυπολιτισμικότητα επιτρέπει τη συνύπαρξη διαφορετικών πεποιθήσεων και συστημάτων αξιών, πράγμα που σημαίνει ότι οι θετικές πτυχές ενός πολιτισμού μπορούν να υιοθετηθούν από άλλους για να δημιουργήσουν μια καλύτερη κοινωνία. Σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο, δεν υπάρχει χώρος για απομόνωση και διακρίσεις και για να προχωρήσουμε στη ζωή, τα άτομα πρέπει να αναγνωρίσουν τόσο τις ομοιότητες όσο και τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των διαφόρων λαών.

Η πολυπολιτισμικότητα κάνει μια κοινωνία πιο ανοιχτή στην αλλαγή, πιο περίεργη και δεκτική, καθώς η κοινωνική της σύνθεση είναι συχνά σε ροή και οι άνθρωποι μετακινούνται μεταξύ των κοινωνιών. Οι νέοι που μεγαλώνουν σε μια πολυπολιτισμική κοινότητα, έχουν την ευκαιρία να εξοικειωθούν με διαφορετικούς τύπους μουσικής και μορφών τέχνης, να δοκιμάσουν άλλες κουζίνες, να μάθουν περισσότερο για τις παραδόσεις και τις θρησκευτικές πρακτικές. Αποδέχονται ότι η ποικιλομορφία είναι φυσιολογική ανεξάρτητα από τη γλώσσα που μιλούν οι άνθρωποι στη γειτονιά τους, τη θρησκεία που ασκούν ή τα ρούχα που φορούν. Μαθαίνουν πώς να αγκαλιάζουν τις πολιτισμικές διαφορές ενώ καταδικάζουν τις ρατσιστικές συμπεριφορές.

Συγκεκριμένα, τα πλεονεκτήματα μιας πολυπολιτισμικής αίθουσας διδασκαλίας, σύμφωνα με το TeachHub, είναι τα ακόλουθα:

- Βοηθάει τους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν μια θετική εικόνα για τον εαυτό τους.
- Προσφέρει στους εκπαιδευόμενους μια ισότιμη εκπαιδευτική εμπειρία.
- Επιτρέπει τις πολλαπλές προοπτικές και τους τρόπους σκέψης.
- Καταπολεμά τα στερεότυπα και την προκατειλημμένη συμπεριφορά.
- Διδάσκει τους εκπαιδευόμενους να επικρίνουν την κοινωνία για το καλό της κοινωνικής δικαιοσύνης.

## Προκλήσεις για τους εκπαιδευόμενους

Στις σύγχρονες κοινωνίες η πολιτισμική ποικιλομορφία αποτελεί μια πρόκληση, καθώς φέρνει στο προσκήνιο ζητήματα που αφορούν την αποτελεσματική συμβίωση ανθρώπων με διαφορετικούς τρόπους ζωής. Η ίδια πρόκληση υπάρχει σε μια σύγχρονη πολυπολιτισμική αίθουσα διδασκαλίας όπου εκπαιδευόμενοι από διαφορετικά πλαίσια έρχονται σε επαφή για να μάθουν.

## Γλωσσικά Εμπόδια

Είναι αυτονόητο ότι οι εκπαιδευόμενοι με διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες, όταν εμφανίζονται σε μια τάξη, καθώς δεν έχουν

πλήρη γνώση της εθνικής γλώσσας. Υπάρχει ο κίνδυνος να αισθάνονται απομονωμένοι και να χάσουν την αφοσίωση τους. Είναι σημαντικό για τον εκπαιδευτή να τους κάνει να αισθάνονται ευπρόσδεκτοι και να τους ενσωματώσει στην εκπαιδευτική κοινότητα. Οι εκπαιδευτές, στην αρχή συμβουλεύονται να χρησιμοποιούν οπτικό υλικό αντί γραπτών για να εξηγήσουν κάτι.

### **Παρεξηγήσεις και διαφορετικές συμπεριφορές**

Είναι συνηθισμένο, όταν είστε μέλος μιας πολυπολιτισμικής τάξης, οι παρεξηγήσεις να συμβούν λόγω διαφορετικών συμπεριφορών. Μια συγκεκριμένη λέξη, χειρονομίες προσώπου ή χεριών, εκφράσεις μπορούν να είναι κοινωνικά αποδεκτές σε έναν πολιτισμό, αλλά όχι σε έναν άλλο. Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να είναι ανοιχτόμυαλοι, υπομονετικοί και πρόθυμοι να μάθουν νέους κώδικες επικοινωνίας. Ο εκπαιδευτής είναι εκεί για να διευκολύνει, να ορίσει κανόνες που είναι κοινά αποδεκτοί και να αντιμετωπίσει τις παρεξηγήσεις με έναν χιουμοριστικό αλλά και περιεκτικό τρόπο.

### **Εκπροσώπηση στα μέσα ενημέρωσης και αντιμετώπιση των προκαταλήψεων**

Το πιο δύσκολο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευόμενοι και οι εκπαιδευτές σε μια πολυπολιτισμική τάξη είναι η προκατάληψη που βασίζεται σε διαφορετικές θρησκείες, κοινωνικές συμπεριφορές και πεποιθήσεις. Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να εκφοβιστούν και να γίνουν θύματα διακρίσεων λόγω του εθνοτικού ή θρησκευτικού τους περιβάλλοντος. Η ρατσιστική συμπεριφορά και ο εκφοβισμός δεν πρέπει να γίνονται ανεκτά στην τάξη. Είναι απαραίτητο ο εκπαιδευτής να μάθει για το πολιτισμικό υπόβαθρο των εκπαιδευομένων και να τους εκπροσωπεί στην τάξη με έναν συμπεριληπτικό τρόπο. Είναι δύσκολο να αμφισβητηθούν τα στερεότυπα, αλλά η συνειδητοποίησή τους θα το διευκολύνει. Ο εκπαιδευτής θα χρησιμοποιήσει μια ποικιλία από αυθεντικά υλικά, όπως για παράδειγμα εφημερίδες, βίντεο, ντοκιμαντέρ κ.λπ., που να γιορτάζουν την πολυπολιτισμικότητα και την διαφορετικότητα.

### **Συμβουλές για Εκπαιδευόμενους και Εκπαιδευτικούς**

Τόσο οι εκπαιδευόμενοι όσο και οι εκπαιδευτές πρέπει να παραμένουν ανοιχτόμυαλοι, να δείχνουν σεβασμό και προθυμία να μάθουν για νέους πολιτισμούς. Είναι, επίσης, επιτακτικό να λάβουν υπόψη το ιστορικό των εκπαιδευομένων και των πιθανών τραυματικών τους εμπειριών (π.χ. τραύμα πολέμου). Οι υποθέσεις σχετικά με τη θρησκεία, τον πολιτισμό και τις αξίες που δημιουργούν χώρο για πολλές μορφές διαφορών και παρεξηγήσεων δεν πρέπει να επιτρέπονται. Εάν τα μαθήματα κατάταξης και γλώσσας είναι διαθέσιμα στο σχολικό περιβάλλον, τότε οι εκπαιδευόμενοι είναι σημαντικό να ενθαρρύνονται να συμμετάσχουν σε αυτά. Ο εκπαιδευτής πρέπει να ενθαρρύνει τον διάλογο, να κάνει όλους τους εκπαιδευομένους να αισθάνονται ενσωματωμένοι στην τάξη και να αγκαλιάζει όλους τους πολιτισμούς.

## Πρότυπο Σχεδίου Μαθήματος

### Τίτλος Μαθήματος



*Τα πλεονεκτήματα μιας  
πολυπολιτισμικής κοινωνίας  
Κατανοώντας τον «άλλο»*

### Υλικά

- Το φύλλο εργασίας «Οι κύκλοι του πολυπολιτισμικού εαυτού μου»
- Ένας υπολογιστής με ηχεία ή ένα CD player για να παιχτούν τραγούδια
- Τραγούδια κατά των διακρίσεων για να χρησιμοποιηθούν: 'War' του Bob Marley, 'Sunday Bloody Sunday' των U2, 'Mississippi Goddam' της Nina Simone

### Διάρκεια

2 Ώρες

### Μαθησιακοί Στόχοι

Οι στόχοι του μαθήματος είναι οι εξής:

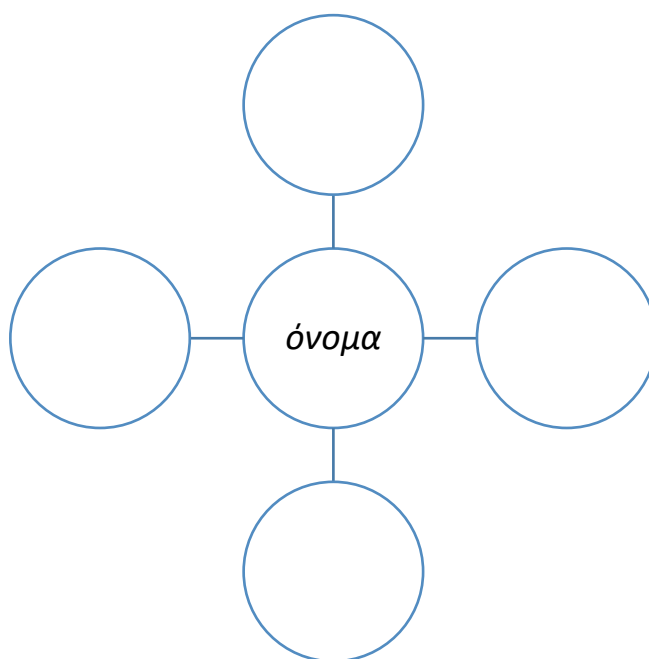
- Να επιτραπούν πολλαπλές προοπτικές και τρόποι σκέψης στην τάξη.
- Να ενθαρρυνθεί η κριτική σκέψη αντιμετωπίζοντας τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις.
- Να ενισχυθεί η διαπολιτισμική συνείδηση και η παράλληλη δημιουργία ενός ασφαλούς, δεκτικού και επιτυχημένου μαθησιακού περιβάλλοντος για όλους.

### Δραστηριότητες

**Εισαγωγική Δραστηριότητα Γνωριμίας:** Ανταλλαγή Ιστοριών για το όνομα του καθενός (*Ποιος σας έδωσε το όνομά σας; Γιατί; Ποια είναι η εθνοτική προέλευση του ονόματός σας; Τι σημαίνει; Έχετε παρατσούκλια, ποια;*)

**Δραστηριότητα 1:** Όλοι λαμβάνουν ένα φυλλάδιο με τους κύκλους του πολυπολιτισμικού εαυτού μου (βλ. παρακάτω). Αυτή η δραστηριότητα υπογραμμίζει τις πολλαπλές διαστάσεις της ταυτότητάς μας. Οι εκπαιδευόμενοι θα τοποθετήσουν το όνομά τους στον κεντρικό κύκλο. Στη συνέχεια θα γράψουν μια σημαντική πτυχή

της ταυτότητάς τους σε κάθε έναν από τους υπόλοιπους κύκλους. Θα μοιραστούν μια ιστορία για μια εποχή που ήταν ιδιαίτερα υπερήφανοι για να ταυτιστούν με ένα από τα περιγραφικά στοιχεία που χρησιμοποίησαν παραπάνω. Επίσης, θα μοιραστούν μια ιστορία για μια χρονική περίοδο που ένιωθαν άβολα να ταυτιστούν με ένα από τα αναγνωριστικά ή περιγραφικά στοιχεία. Θα ονομάσουν ένα στερεότυπο που σχετίζεται με μία από τις ομάδες με το οποίο ταυτίζονται και το οποίο δεν συμβαδίζει με το ποιοι είναι. Ο συντονιστής ξεκινά τη συζήτηση μεταξύ των εκπαιδευομένων.



**Δραστηριότητα 2:** Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτής θα παίξει τα 3 τραγούδια που αναφέρονται παραπάνω που μιλάνε για διακρίσεις και θα αναλύσει τους στίχους μαζί με τους εκπαιδευόμενους. Στη συνέχεια, θα κάνουν μια σύνδεση και θα συζητήσουν για τις διάφορες κοινωνικές ομάδες που αντιμετωπίζουν σήμερα διακρίσεις στη χώρα στην οποία ζουν.

## Αξιολόγηση

**Ομαδική Αξιολόγηση:** Οι εκπαιδευόμενοι θα διαχωριστούν σε μικρές ομάδες. Η κάθε ομάδα θα γράψει ένα ποίημα ή τραγούδι με δυνατό αντιρατσιστικό μήνυμα.

## Επιπρόσθετες Δραστηριότητες

Πιθανές δραστηριότητες που θα συνεχίσουν τα μαθήματα για τις ανάγκες της συγκεκριμένης ομάδας και/ή της αναμενόμενης διάρκειας του μαθήματος είναι οι παρακάτω:

- Δραστηριότητα εξωτερικού χώρου: Διερευνήστε τα τοπικά και κοινοτικά πολιτιστικά κέντρα που υπάρχουν στην περιοχή που ζείτε και οργανώστε μια επίσκεψη με τους εκπαιδευόμενους σας.



- Προσκαλέστε έναν ομιλητή από μια διαφορετική κοινότητα στην τάξη σας. Προετοιμάστε τους εκπαιδευόμενους σας εκ των προτέρων και ζητήστε τους να γράψουν ερωτήσεις για μια συνέντευξη με τον ομιλητή.



*«Πρέπει όλοι να ξέρουμε ότι η διαφορετικότητα κάνει μία πλούσια πολύχρωμη εικόνα και πρέπει να καταλάβουμε ότι όλα τα μέρη της εικόνας είναι ισότιμα ανεξάρτητα από το χρώμα τους.»*

*Maya Angelou*

## Παραπομπές



A word cloud featuring terms related to citations and references. The words are arranged in a cluster, with 'online' at the top in green, 'cited' in the center in red, and 'publications' in yellow. Other words include 'work', 'citation', 'inclusion', 'reference list', 'resources', and 'bibliography' in various shades of green and yellow.

online  
work  
cited  
citation  
inclusion  
reference list  
resources  
publications  
reference list  
bibliography

### Εκδόσεις

BÄCKSTRÖM, B. & CASTRO-PEREIRA, S. (2012). *A questão migratória e as estratégias de convivência entre culturas diferentes em Portugal*. In: *Revista Internacional de Mobilidade Humana*, 38, pp. 83-100.

Banks, J. A., & Banks, C. A. M. (2009). *Multicultural education: Issues and perspectives*. Indianapolis: John Wiley & Sons.

CASTLES, S. (2005). *Globalizacao, Transnacionalismo e Novos Fluxos Migratorios dos Trabalhadores Convidados as Migracoes Globais*. Portugal: Fim de Século

Daniela Vadacca (2014) - *Dall'esclusione alla partecipazione. Donne, immigrazioni e organizzazioni sindacali*, Armando Editore. pp. 144; EAN: 9788866778141

FAYSSOUX, M. (2016). *Differences Are Normal-And We Should Celebrate Them*. Retrieved from <https://www.freshu.io/marie-fayssoux/differences-should-be-celebrated>

HUDDLESTON, T. (2014). *Labour Market Integration of Immigrants and their Children: Developing, Activating and Using Skills*. In: *International Migration Outlook 2014*, OECD Publishing, Paris.

IOM (2015). *World Migration Report 2015 - Migrants and Cities: new partnerships to manage mobility*. Geneva: IOM.

Journal of Intercultural Communication. Available at: <https://immi.se/intercultural/>

PEROTI, Antonio (1997) - *A Apologia do Intercultural*; Lisboa; Secretariado Entreculturas.

SCHIERUP, C., HANSEN, P., CASTLES, S. (2006). *Migration, Citizenship and the European Welfare State: A European Dilemma*. United Kingdom: Oxford University Press.

Seljak, D. (2009). Education, multiculturalism, and religion. In Bramadat, P. & Seljak, D (Eds.) *Religion and ethnicity in Canada*. Available at: Education, Multiculturalism, and Religion. Canada: University of Toronto Press, pp. 178-200

### Διαδικτυακές Πηγές

Alampi G., Pepe D., & Serreri P. (2014). *Un progetto per la formazione e l'orientamento dei giovani: "Porta Futuro"*. Available at: <http://isfoloa.isfol.it/handle/123456789/807>

Awad, H. (2015). *The influence of religion on Intercultural Communication, with a case study: Egypt & Malaysia intercultural communication*. Available at: <https://www.linkedin.com/pulse/influence-religion-intercultural-communication-case-study-hossam-awad>

Boundless.com (n.d.). *Culture, Race and Ethnicity*. Available at: <https://www.boundless.com/communications/textbooks/boundless-communications-textbook/analyzing-the-audience-7/demographic-factors-to-consider-38/culture-ethnicity-and-race-169-8389/>

TeachHUB.com (n.d.). *How to Handle Religious Holidays in Public Schools*. Available at: <http://www.teachhub.com/how-handle-religious-holidays-public-schools>.

Cocozza A. (2014). *Modelli di innovazione e inclusione sociale*. Available at: <http://isfoloa.isfol.it/handle/123456789/791>

Counselling Directory (2016). *Cross Cultural Relationships*. Available at: <https://www.counselling-directory.org.uk/counsellor-articles/cross-cultural-relationships>

Council of Europe (2007). *Final Declaration of the European Conference on “The religious dimension of intercultural dialogue”*. Available at: <http://www.intercultural-europe.org/site/database/publication/final-declaration-european-conference-on%C2%A0%E2%80%9Creligious-dimension-intercultural>

Cambridge Dictionary (n.d.). *Culture*. Retrieved from <http://dictionary.cambridge.org/es/diccionario/ingles/culture>

EPALE (n.d.). *Electronic Platform for Adult Learning in Europe*. Available at: <https://www.ec.europa.eu/epale/enblog>

Internations (n.d.). *International Marriage and Relationships*. Available at: <https://www.internations.org/magazine/international-marriage-and-relationships-15294>

Malory Nye (2007) *Culture and Religion*. Retrieved from: [http://www.academia.edu/753275/The\\_Challenges\\_of\\_Multiculturalism](http://www.academia.edu/753275/The_Challenges_of_Multiculturalism)

Maura Striano (2017). *Pedagogia sociale e della marginalità*. Available at: [https://www.francoangeli.it/Ricerca/risultati\\_ricerca\\_class.asp?argomento=D05.15](https://www.francoangeli.it/Ricerca/risultati_ricerca_class.asp?argomento=D05.15)

Maura Striano (2017). *Pedagogia e Didattica speciale*. Available at: [https://www.francoangeli.it/Ricerca/risultati\\_ricerca\\_class.asp?argomento=D10.20](https://www.francoangeli.it/Ricerca/risultati_ricerca_class.asp?argomento=D10.20)

Theguardian.com (2012). *Teaching in Multicultural Classrooms: tips, challenges and opportunities*. Available at: <https://www.theguardian.com/teacher-network/teacher-blog/2012/nov/07/teaching-multicultural-classroom-advice-challenges>

Milan Podunavac (2012). *What is Good about Multiculturalism?*. Retrieved from:  
<https://rs.boell.org/sites/default/files/multikulturalnost.pdf>

Multicultural Australia.edu (1996). *Interview with Irene Moss for Making Multicultural Australia*. Available at:  
<http://www.multiculturalaustralia.edu.au/library/media/Audio/id/528.What-is-a-multicultural-society>

PitlaneMagazine.com (n.d.) *Benefits of being a Multicultural Society*. Available at:  
<http://www.pitlanemagazine.com/cultures/benefits-of-being-a-multicultural-society.html>

Rivombo, A.M. (2014). *A study of challenges of adult learning facilitation in a diverse setting*. Available at:  
<https://uir.unisa.ac.za/bitstream/handle/10500/14198/dissertation>

TeachHUB.com (n.d.). *Multicultural Education in Your Classroom*. Available at:  
<http://www.teachhub.com/multicultural-education-your-classroom>

Vallati M., Calciosociale (2014). *Un sole sulle periferie*. Available at:  
<http://isfoloa.isfol.it/handle/123456789/810>